

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الحق الرحیم

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

انوار درخشمان

چهل حدیث معتبر

به اهتمام

خطبه شعبانیه رسول اکرم ﷺ

و خطبه امیرالمؤمنین علیؑ

بیرکت روز و ماه رمضان

تهیه و تنظیم:

مؤسسه پیام امام هادی علیه السلام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انوار درخشان: چهل حدیث معتبر به انضمام خطبه شعبانیه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و خطبه امیرالمومنین علیه السلام پیرامون روزه و ماه رمضان

نویسنده:

موسسه پیام امام هادی علیه السلام

ناشر چاپی:

موسسه پیام امام هادی (علیه السلام)

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	انوار درخشان: چهل حدیث معتبر به انضمام خطبه شعبانیه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و خطبه امیرالمؤمنین علیه السلام پیرامون روزه و ماه رمضان
۷	مشخصات کتاب
۸	مقدمه
۱۲	خطبه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم معروف به شعبانیه
۲۲	خطبه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در جمعه آخرشعبان
۲۶	خطبه امیر المؤمنین علیه السلام در مسجد کوفه
۳۷	روزه از پایه های اسلام
۳۹	حکمت و فوائد روزه
۴۴	ادب روزه دار
۴۶	فضیلت روزه سه روز در هرماه
۴۸	فضیلت روزه در ماه رجب و شعبان
۵۰	فضیلت ماه رمضان
۵۳	فضیلت شبهای قدر
۵۷	اعتکاف دهه آخر رمضان
۶۰	آداب افطاری و سحری
۶۵	احکام
۷۲	فطره
۷۶	ادعیه
۷۶	دعا در ماه رمضان
۸۵	دعا در شب اول ماه رمضان
۸۷	دعای هر شب ماه رمضان
۸۸	دعای هر شب دهه آخر ماه رمضان
۸۹	منابع :

انوار درخشان: چهل حدیث معتبر به انضمام خطبه شعبانیه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و خطبه امیرالمومنین علیه السلام پیرامون روزه و ماه رمضان

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور: انوار درخشان: چهل حدیث معتبر به انضمام خطبه شعبانیه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و خطبه امیرالمومنین علیه السلام پیرامون روزه و ماه رمضان / تهیه و تنظیم موسسه پیام امام هادی علیه السلام.

مشخصات نشر: قم: موسسه امام هادی (ع)، ۱۳۷۸.

مشخصات ظاهری: ۸۴ص.

شابک: ۲۵۰۰ ریال: ۹۶۴۹۰۰۶۹۲۳؛ ۵۶۰۰ ریال (چاپ پنجم)؛ ۲۵۰۰ ریال (چاپ سوم)

یادداشت: عربی - فارسی

یادداشت: چاپ سوم: تابستان ۱۳۷۹.

یادداشت: چاپ پنجم: ۱۳۸۵.

یادداشت: کتابنامه: ص. [۸۳ - ۸۲]؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. -- خطبه ها.

موضوع: اربعینات -- قرن ۱۴.

موضوع: روزه -- احادیث.

موضوع: رمضان -- احادیث.

موضوع: دعای شعبانیه.

موضوع: دعاهاى ماه رمضان.

شناسه افزوده: موسسه امام هادی (ع)، گردآورنده

رده بندی کنگره: ۹/۱۴۳/۹/BP الف ۸۸ ۱۳۷۸

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۲۱۸

شماره کتابشناسی ملی: م ۷۷-۱۱۶۰۷

ص: ۱

مقدمه

به حجت رحمان، پیشوای انس و جان، ولی ناصح، حضرت امام علی النقی الهادی علیه السلام تقدیم می شود، امید است که مورد قبول حضرتش قرار گیرد .

مؤسسه پیام امام هادی علیه السلام

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و آله اجمعين سيما مولانا الحجة بن الحسن العسكري (عج)

این کتاب مشتمل است بر چهل حدیث نورانی از پیشوایان معصوم علیهم السلام در باره روزه و ماه مبارک رمضان؛ اگرچه در مورد روزه و ماه رمضان حدیث فراوان است، اما آنچه در این گزینش منظور بوده انتخاب چند حدیث در هر باب از میان احادیث معتبر بوده است، یعنی روایاتی در این مجموعه فراهم آمده که از نظر سلسله سند، یا صحیح یا حسن و یا موثّقند که از نظر فقها و دانشمندان اسلامی هر سه نوع معتبر بوده و مورد عمل می باشد.

در پاورقی به نظر برخی از بزرگان و حدیث شناسان اشاره کرده ایم که این حدیث از کدام قسم از روایات معتبر است.

این کتاب به جهت اعتبار آن، هم برای استفاده اهل فضل و سخن مناسب است که بتوانند به آن استناد کنند و هم، برای عموم قابل استفاده است، چرا که ترجمه نسبتاً روانی از همه روایات در ذیل صفحه قرار گرفته است.

برای مزید استفاده، دو خطبه شعبانیه از حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم و خطبه ای از امیر مؤمنان علیه السلام در آغاز ماه رمضان به اول کتاب و چهار دعا به آخر آن افزوده شده.

امید است قدمی هر چند کوچک در خدمت به سالکان راه حقیقت تلقی شده و مرضی حضرت حق گردد، آمین.

مؤسسه پیام امام هادی علیه السلام

خطبه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم معروف به شعباتیه

مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ بْنِ النَّفَّاسِ، وَ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَطَّانِ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْمَعَاذِيُّ، وَ مُحَمَّدُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الْمَكْتَبِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَيِّدِ الْهَمْدَانِيِّ، مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ ابْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَالٍ، عَنْ أَبِيهِ،

عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ، عَنْ أَبِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ الْبَاقِرِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ سَيِّدِ الشُّهَدَاءِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ أَهْلِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ، قَالَ:

ترجمه:

حسن بن علی بن فضال از امام رضا علیه السلام، از امام کاظم علیه السلام، از امام صادق علیه السلام، از امام باقر علیه السلام، از امام سجّاد علیه السلام، از امام حسین علیه السلام، از سرور اوصیاء امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیهم الصلاه و السلام نقل کرده که فرمودند:

ص: ۵

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَطَبَنَا ذَاتَ يَوْمٍ، فَقَالَ:

أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّهُ قَدْ أَقْبَلَ إِلَيْكُمْ شَهْرُ اللَّهِ بِالْبَرَكَةِ وَالرَّحْمَةِ وَالْمَغْفِرَةِ؛

شَهْرٌ هُوَ عِنْدَ اللَّهِ أَفْضَلُ الشُّهُورِ، وَأَيَّامُهُ أَفْضَلُ الْأَيَّامِ، وَلَيَالِيهِ أَفْضَلُ اللَّيَالِي، وَسَاعَاتُهُ أَفْضَلُ السَّاعَاتِ. وَهُوَ شَهْرٌ دُعِيتُمْ فِيهِ إِلَى ضِيَاغِهِ اللَّهِ، وَجُعِلْتُمْ فِيهِ مِنْ أَهْلِ كَرَامَةِ اللَّهِ.

أَنْفُسُكُمْ فِيهِ تَسْبِيحٌ، وَنَوْمُكُمْ فِيهِ عِبَادَةٌ، وَعَمَلُكُمْ فِيهِ مَقْبُولٌ، وَدُعَاؤُكُمْ فِيهِ مُسْتَجَابٌ.

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برای ما خطبه خواند و فرمود:

هان ای مردم! ماه خدا با برکت و رحمت و مغفرت به سوی شما رو آورده است،

ماهی که نزد خدا بهترین ماهها، و روزهایش بهترین روزها، و شبهایش بهترین شبها، و ساعاتش بهترین ساعات است. و آن ماهی است که در آن به میهمانی خدا خوانده شده اید و از گرامیان خدا قرار داده شده اید.

نفسهایتان در آن تسبیح، و خوابتان در آن عبادت و عملتان در آن مقبول و دعایتان در آن مستجاب است.

فَاسْأَلُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ بَيِّنَاتٍ لِّصَادِقِهِ وَقُلُوبٍ طَاهِرَةٍ، أَنْ يُؤَفِّقَكُمْ لِصِيَامِهِ وَتَلَاوَةِ كِتَابِهِ؛ فَإِنَّ الشَّقِيَّ مَن حُرِمَ غُفْرَانَ اللَّهِ فِي هَذَا الشَّهْرِ الْعَظِيمِ.

وَإِذْ كُرُوا بِجُوعِكُمْ وَعَطَشِكُمْ فِيهِ، جُوعَ يَوْمِ الْيَوْمِ وَعَطَشَهُ. وَتَصَدَّقُوا عَلَى فُقَرَائِكُمْ وَمَسْكِينِكُمْ، وَوَقِّرُوا كِبَارَكُمْ، وَارْحَمُوا صِغَارَكُمْ، وَصَلُّوا أَرْحَامَكُمْ، وَاحْفَظُوا أَلْسِنَتَكُمْ، وَغَضُّوا عَمَّا لَا يَحِلُّ [النَّظَرُ إِلَيْهِ أَبْصَارَكُمْ، وَعَمَّا لَا يَحِلُّ] (١) الْإِسْتِمَاعَ إِلَيْهِ اسْتِمَاعَكُمْ

پس خدا - پروردگار خود - را با نیت‌های خالص، و دل‌های پاک بخوانید تا به روزه داری و تلاوت کتاب خود موفق‌تان بدارد؛ زیرا بدبخت کسی است که در این ماه بزرگ از آمرزش خدا محروم بماند.

و با گرسنگی و تشنگی خود در آن، گرسنگی و تشنگی روز قیامت را یاد آورید. و بر فقیران و مسکینان خود صدقه دهید، و بزرگان خود را احترام کنید، و کوچکان خود را رحم کنید، و أرحام خود را صله کنید.

و زبان‌های خود را نگهدارید، و از چیزهایی که نگاه به آنها روا نیست چشم پوشید، و به چیزهایی که شنیدنش جایز نیست گوش مسپرید،

ص: ٧

وَتَحَنَّنُوا عَلَىٰ أَيْتَامِ الدَّاسِ كَمَا يَتَحَنَّنُ عَلَىٰ أَيْتَامِكُمْ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ مِنْ ذُنُوبِكُمْ، وَارْفَعُوا إِلَيْهِ أَيْدِيَكُمْ بِالدُّعَاءِ فِيهِ أَوْقَاتِ صَلَوَاتِكُمْ، فَإِنَّهَا أَفْضَلُ السَّاعَاتِ يَنْظُرُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فِيهَا بِالرَّحْمَةِ إِلَىٰ عِبَادِهِ؛ يُجِيبُهُمْ إِذَا نَاجَوْهُ، وَيُلَاقِيهِمْ إِذَا نَادَوْهُ، وَيَسْتَجِيبُ لَهُمْ إِذَا دَعَوْهُ .

أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ أَنْفُسَكُمْ مَرْهُونَةٌ بِأَعْمَالِكُمْ فَفَكُّوْهَا بِاسْتِغْفَارِكُمْ، وَظُهُورِكُمْ ثَقِيلَةٌ مِنْ أَوْزَارِكُمْ، فَخَفِّفُوا عَنْهَا بِطُولِ سُجُودِكُمْ،

و بر یتیمان مردم دلسوزی کنید چنانکه [دوست دارید] بر یتیمان شما دلسوزی شود، و از گناهان خود به سوی خدا توبه کنید، و در وقتیهای نمازتان دستهای خود را به دعا بلند کنید که بهترین ساعاتی است که خدا در آن با رحمت به بندگان خود می نگرد.

چون مناجاتش کنند پاسخشان دهد، و چون او را ندا کنند لیبکشانش گوید، و هر گاه او را بخوانند اجابتشان کند .

هان ای مردم! جانهای شما در گرو اعمال شماست، با استغفار خود جانهای خود را آزاد کنید، و پشتهای شما از بار گناهانتان سنگین است، با طول سجود خود آن را سبک کنید،

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى ذِكْرُهُ أَقْسَمَ بِعِزَّتِهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ الْمُصَلِّينَ وَالسَّاجِدِينَ، وَأَنْ لَا يُرَوِّعَهُم بِالنَّارِ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ .
أَيُّهَا النَّاسُ! مَنْ فَطَّرَ مِنْكُمْ صَائِمًا مُؤْمِنًا فِي هَذَا الشَّهْرِ، كَانَ لَهُ بِذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ عِتْقُ رَقَبَةٍ، وَمَغْفِرَةٌ لِمَا مَضَى مِنْ ذُنُوبِهِ .
فَقَالَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَيْسَ كُلُّنَا يَقْدِرُ عَلَى ذَلِكَ .

فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشَرْبَةِ مِنْ مَاءٍ .

و بدانید خدا - که یارش بلند است - به عزت خود سوگند یاد کرده است که نماز گزاران و سجده کنندگان را عذاب نکند، و در آن روز که همه در پیشگاه پروردگار عالمیان به [محاسبه] ایستند آنان را با آتش نترساند.

ای مردم! هر کس در این ماه روزه دار مؤمنی را افطاری دهد پاداش آن نزد خدای متعال آزادی یک بنده و آمرزش گناهان گذشته اش خواهد بود

عرض شد: ای رسول خدا! همه ما توانا بر افطاری دادن نیستیم .

فرمود: از آتش پرهیزید هرچند با نصف خرما باشد، از آتش پرهیزید هرچند با جرعه ای آب باشد .

أَيُّهَا النَّاسُ! مَنْ حَسَنَ مِنْكُمْ فِي هَذَا الشَّهْرِ خُلِقَهُ، كَانَ لَهُ جَوَازٌ عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزُلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ.

وَمَنْ خَفَّفَ فِي هَذَا الشَّهْرِ عَمَّا مَلَكَتْ يَمِينُهُ، خَفَّفَ اللَّهُ عَلَيْهِ حِسَابَهُ .

وَمَنْ كَفَّفَ فِيهِ شَرَّهُ، كَفَّفَ اللَّهُ عَنْهُ غَضَبَهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ.

وَمَنْ أَكْرَمَ فِيهِ يَهُمًا، أَكْرَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ.

وَمَنْ وَصَلَ فِيهِ رَحِمَهُ، وَصَلَهُ اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ يَوْمَ يَلْقَاهُ .

وَمَنْ قَطَعَ فِيهِ رَحِمَهُ، قَطَعَ اللَّهُ عَنْهُ رَحْمَتَهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ،

وَمَنْ تَطَوَّعَ فِيهِ بِصَلَاةٍ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِرَاءَةً مِنَ النَّارِ .

ای مردم! هرکس در این ماه اخلاق خود را نیکو کند در آن روز که قدمها [برصراط] می لرزد برای او جواز بر صراط خواهد بود، و هرکس در این ماه بر مملوک [و زبردست] خود آسان گیرد خدا حساب او را آسان کند، و هرکس در این ماه شرّ خود را باز دارد خدا- در روزی که با او دیدار کند -خشم خود از او برگیرد .

و هرکس در این ماه یتیمی را اکرام کند خدا - در روز دیدارش - او را اکرام کند، و هرکس در این ماه با ارحام خود صله کند خدا - در روز دیدارش - او را به رحمتش رساند، و هرکس در این ماه از ارحام خود ببُرد خدا در روز دیدارش - رحمت خود را از او قطع کند . و هرکس در این ماه نماز مستحبی بخواند خدا براءت از آتش برایش بنویسد،

وَمَنْ أَدَّى فِيهِ فَرَضًا، كَانَ لَهُ ثَوَابٌ مِّنْ أَدَّى سَبْعِينَ فَرَضًا مِمَّا سِوَاهُ مِنَ الشُّهُورِ .

وَمَنْ أَكْثَرَ فِيهِ مِنَ الصَّلَاةِ عَلَيَّ، ثَقَّلَ اللَّهُ بِهِرَانَهُ يَوْمَ تَخْفُ الْمَوَازِينُ .

وَمَنْ تَلَا فِيهِ آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ، كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِهِ مِنَ الشُّهُورِ .

أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ فِي هَذَا الشَّهْرِ مُفْتَحَةٌ، فَاسْأَلُوا رَبَّكُمْ أَنْ لَا يُغْلِقَهَا عَلَيْكُمْ؛ وَأَبْوَابَ النَّارِ مَغْلَقَةٌ، فَاسْأَلُوا رَبَّكُمْ أَنْ لَا يَفْتَحَهَا عَلَيْكُمْ؛ وَالشَّيَاطِينَ مَغْلُوقَةٌ، فَاسْأَلُوا رَبَّكُمْ أَنْ لَا يُسَلِّطَهَا عَلَيْكُمْ .

و هر کس در این ماه واجبی را انجام دهد پاداش کسی را که هفتاد واجب در ماههای دیگر انجام دهد خواهد داشت، و هر کس در این ماه صلوات بر من را افزون کند خدا - در آن روز که میزانهای عمل سبک است میزان عمل او را سنگین کند، و هر کس در این ماه آیه ای از قرآن تلاوت کند برای او همچون پاداش کسیکه در ماه دیگر ختم قرآن کند خواهد بود .

ای مردم! در این ماه درهای بهشت گشوده است، از پروردگار خود بخواهید که آن را بر شما نبندد؛ و درهای دوزخ بسته است، از پروردگار خود بخواهید که آن را بر شما نگشاید؛ و شیطانها در زنجیرند، از پروردگار خود بخواهید که آنان را بر شما مسلط نسازد .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَقُمْتُ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ فِي هَذَا الشَّهْرِ؟

فَقَالَ: يَا أَبَا الْحَسَنِ! أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ فِي هَذَا الشَّهْرِ، الْوَرَعُ عَنِ مَحَارِمِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، ثُمَّ بَكَى .

فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا يُبْكِيكَ؟

فَقَالَ: يَا عَلِيُّ! أَبْكِيكَ لِمَا يُسْتَحَلُّ مِنْكَ فِي هَذَا الشَّهْرِ:

كَأَنَّهَا بِكَ وَ أَنْتَ تَصِلُ إِلَيَّ لِرَبِّكَ، وَ قَدْ اتَّبَعْتَ أَشَقَى الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، شَقِيحٌ عَاقِرٌ نَاقَةٌ ثُمُودٌ، فَضْرَبَكَ ضَرْبَهُ عَلَى قَرْنِكَ، فَخَضَبَ مِنْهَا لِحْيَتَكَ .

امیر مؤمنان علیه السلام فرمود: برخاستم و عرض کردم: ای رسول خدا! بهترین عملها در این ماه چیست؟

فرمود: ای ابا الحسن! بهترین اعمال در این ماه پرهیز از حرامهای خدای سبحان است، سپس گریست. عرض کردم:

ای رسول خدا! برای چه می گریی؟

فرمود: ای علی! می گریم برای آنچه که در این ماه از تو حلال می شمزند، گویا تو را می بینم که به نماز پروردگار خود ایستاده ای در حالیکه شقی ترین اولین و آخرین - آن همتای پی کننده ناقه ثمود - برانگیخته شود و ضربتی بر فرقت فرود آورد که محاسنت را از آن رنگین کند .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَذَلِكَ فِيهِ سَلَامُهُ مِنْ دِينِهِ؟

فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: فِيهِ سَلَامُهُ مِنْ دِينِكَ .

ثُمَّ قَالَ: يَا عَلِيُّ مَنْ قَتَلَكَ فَقَدْ قَتَلَنِي، وَمَنْ أَبْغَضَكَ فَقَدْ أَبْغَضَنِي، وَمَنْ سَبَّكَ فَقَدْ سَبَّنِي لِأَنَّكَ مِنِّي كَنَفْسِي؛ رُوحَكَ مِنْ رُوحِي، وَطَهَّتُكَ مِنْ طَهَّتِي .

إِنَّ اللَّهَ بَارَكَ وَبَعَثَ إِلَيَّ خَلْقَنِي وَإِيَّاكَ، وَاصْطَفَانِي وَإِيَّاكَ، وَاخْتَارَنِي لِلنُّبُوَّةِ وَاخْتَارَكَ لِلْإِمَامَةِ؛ فَمَنْ أَنْكَرَ إِمَامَتَكَ، فَقَدْ أَنْكَرَ نُبُوَّتِي .

امیر مؤمنان علیه السلام فرمود: عرض کردم: ای رسول خدا! آیا در آن روز دینم در سلامت است؟

فرمود: [آری] دینت در سلامت است .

سپس فرمود: ای علی! هر کس تورا بکشد مرا کشته است، و هر کس با تو دشمنی کند با من دشمنی کرده است، و هر کس به تو ناسزا گوید به من ناسزا گفته است، زیرا تو از من و همچون جان منی، روح از روح من، و سرشت از سرشت من است، همانا خدای متعال مرا آفرید و تورا، و مرا برگزید و تورا، مرا برای پیامبری برگزید و تورا برای امامت، پس هر کس امامت تورا انکار کند پیامبری مرا انکار کرده است.

يَا عَلِيُّ أَنْتَ وَصِيِّي، وَأَبُو وُلْدِي وَزَوْجُ ابْنَتِي، وَخَلِيفَتِي عَلِيٌّ أُمَّتِي فِي حَيَاتِي وَبَعْدَ مَوْتِي؛ أَمْرُكَ أَمْرِي وَنَهْيُكَ نَهْيِي.

أُقْسِمُ بِاللَّهِ بِعَنَّتِي بِالنُّبُوَّةِ وَجَعَلَنِي خَيْرَ الْبَرِيَّةِ، أَنْكَ لِحُجَّةِ اللَّهِ عَلِيٌّ خَلْقِهِ، وَأُمَّتُهُ عَلِيٌّ سِرِّهِ، وَخَلِيفَتُهُ عَلِيٌّ عِبَادِهِ. (۱) ای علی! تو وصی من، و پدر فرزندان من، و همسر دختر من، و جانشین من بر امتم در زندگی و پس از مرگم هستی .

فرمان تو فرمان من، و نهی تو نهی من است، سوگند به آن خدایی که مرا به پیامبری برانگیخت، و بهترین آدمیان قرار داد، تو حجت خدا بر خلق خدا، و امین او بر سر او، و خلیفه او بر بندگانش هستی .

ص: ۱۴

۱- (۱) - عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۲۳۰، ح ۵۳، والأمالی، المجلس ۲۰، ص ۸۴، ح ۴. والحديث موثق كالتصحيح علی ما قاله المجلسی الأول رحمه الله (روضه المتقین، ج ۳، ص ۲۷۷) .

خطبه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در جمعه آخر شعبان

مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَ غَيْرُهُ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي الْوَرْدِ،

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ النَّاسَ فِيهِ آخِرِ جُمُعَةٍ مِنْ شَعْبَانَ، فَحَمِدَ اللَّهُ وَ أَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ:

أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّهُ قَدْ أَظْلَكُمْ شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، وَ هُوَ شَهْرُ رَمَضَانَ؛ فَرَضَ اللَّهُ صِيَامَهُ، وَ جَعَلَ لِيَّامِ لَيْلِهِ فِيهِ بَطْوَاعِ صَلَاةٍ، كَتَطَوُّعِ صَلَاةِ سَبْعِينَ لَيْلَةً فِي مَا سِوَاهُ مِنَ الشُّهُورِ،

ترجمه:

امام باقر علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در آخرین جمعه ای از ماه شعبان برای مردم خطبه خواند و پس از حمد و ثنای الهی فرمود:

ای مردم! ماهی بر شما سایه افکنده که در آن شبی است بهتر از هزار ماه، و آن ماه رمضان است که خدا روزه آن را واجب، و یک شب به نماز مستحبّ برخاستن در آن را همچون نماز مستحبّ هفتاد شب از ماههای دیگر قرار داده است،

ص: ۱۵

وَجَعَلَ لِمَنْ تَطَوَّعَ فِيهِ بِخِصْلِهِ مِنْ خِصَالِ الْخَيْرِ وَالْبِرِّ، كَأَجْرِ مَنْ أَدَّى فَرِيضَتَهُ مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ.

وَمَنْ أَدَّى فِيهِ فَرِيضَتَهُ مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ كَانَ كَمَنْ أَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الشُّهُورِ.

وَهُوَ شَهْرُ الصَّبْرِ وَإِنَّ الصَّبْرَ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ، وَشَهْرُ الْمُؤَامَنَةِ وَهُوَ شَهْرُ يَزِيدُ اللَّهُ فِيهِ رِزْقَ الْمُؤْمِنِ فِيهِ، وَ مَنْ فَطَّرَ فِيهِ مُؤْمِنًا صَائِمًا كَانَ لَهُ بِذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ عِتْقُ رَقَبَةٍ وَ مَغْفِرَةٌ لِدُنُوبِهِ فِيمَا مَضَى .

و پاداش يك خصلت خير، و نيكوكارى مستحب در آن را همچون پاداش كسى كه واجبي از واجبات خداى سبحان را انجام داده مقرر فرموده است،

و هر كس يك واجب از واجبات خدا را در آن انجام دهد، همچون كسى است كه هفتاد فريضة از فرياض خدا را در ماههاى ديگر انجام داده باشد، و آن ماه صبر است و پاداش صبر بهشت است، و نيز ماه همياري است، و نيز ماهى است كه خدا روزى مؤمن را در آن فزونى بخشد، و هر كس در آن، مؤمن روزه دارى را افطاري دهد، در نزد خدا پاداش آزادى يك بنده، و آمرزش گناهان گذشته اش را دارد .

قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَيْسَ كُلُّنَا يَقْدِرُ عَلَى أَنْ يُفْطِرَ صَائِمًا .

فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ كَرِيمٌ يُعْطِي هَذَا النَّوَابَ لِمَنْ لَمْ يَقْدِرْ إِلَّا عَلَى مِدْقَةٍ مِنْ لَبَنِ يُفْطِرُ بِهَا صَائِمًا، أَوْ شَرْبَةٍ مِنْ مَاءٍ عَذْبٍ، أَوْ تَمْرَاتٍ لَا يَقْدِرُ عَلَى أَكْثَرِ مِنْ ذَلِكَ .

وَمَنْ خَفَّفَ فِيهِ عَنْ مَمْلُوكِهِ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْهُ حِسَابَهُ .

وَهُوَ شَهْرٌ أَوْلَاهُ رَحْمَةٌ، وَ أَوْسَطُهُ مَغْفِرَةٌ، وَ آخِرُهُ إِجَابَةٌ وَالْعِتْقُ مِنَ النَّارِ .

عرض شد: ای رسول خدا! همه ما براینکه روزه داری را افطاری دهیم توانا نیستیم.

فرمود: خدا کریم است همین پاداش را به کسی که با آب آمیخته با شیری، یا با جرعه آب گوارایی، یا با چندین خرما - که جز بر آن قادر نیست - روزه داری را افطاری دهد نیز عطا می کند .

و هرکس در آن بر مملوک (و زبردست) خود آسان گیرد خدا از او آسان حساب کشد .

و این ماهی است که آغاز آن رحمت، و میانه آن مغفرت، و پایان آن اجابت و آزادی از آتش است .

وَلَا غِنَىٰ بِكُمْ عَنْ أَرْبَعِ خِصَالٍ: خَصَلْتَيْنِ تُرْضَوْنَ اللَّهَ بِهِمَا، وَ خَصَلْتَيْنِ لَا غِنَىٰ بِكُمْ عَنْهُمَا.

فَأَمَّا اللَّتَانِ تُرْضَوْنَ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ بِهِمَا: فَشَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ .

وَ أَمَّا اللَّتَانِ لَا غِنَىٰ بِكُمْ عَنْهُمَا: فَتَسْأَلُونَ اللَّهَ فِيهِ حَوَائِجَكُمْ وَ الْجَنَّةَ، وَ تَسْأَلُونَ الْعَافِيَةَ وَ تَعُوذُونَ بِهِ مِنَ النَّارِ . (۱) و شما [در این ماه] از چهار خصلت بی نیاز نیستید، با دو خصلت خدا را خوشنود می سازید، و به دو خصلت دیگر نیز محتاجید .

اما آن دو که با آنها خدای سبحان را خوشنود می کنید:

شهادت به این است که هیچ معبود بحقّی جز خدا نیست، و محمد صلی الله علیه و آله و سلم رسول خداست .

و امّا آن دو که شما را خوشنود می کند و از آنها بی نیاز نیستید این که: از خدا در این ماه - حوائج و بهشت و عافیت را بخواهید، و از آتش به او پناه برید .

ص: ۱۸

۱- (۱) - الکافی، ج ۴، باب فضل شهر رمضان، ص ۶۶، ح ۴. و الحدیث حسن علی ما قاله المجلسی: رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۲۰۶). و رواه الصدوق فی من لا یحضره الفقیه، ج ۲، باب فضل شهر رمضان و ثواب صیامه، ص ۵۸، ح ۱؛ و الأمالی، المجلس ۱۱، ص ۴۳، ح ۱؛ و ثواب الأعمال، ص ۹۰، ح ۷؛ و الخصال، ص ۲۵۹، ح ۱۳۵، و فضائل الأشهر الثلاثة، ص ۷۱، ح ۵۱ .

خطبه امیر المؤمنین علیه السلام در مسجد کوفه

أَحْمَدُ بْنُ هَارُونَ الْفَامِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (١) قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ جَامِعٍ، (٢) عَنْ أَبِيهِ، (٣) عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ، (٤) عَنْ مَسْعَدَةَ الرَّبِيعِيِّ، (٥)

عَنْ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ آبَائِهِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، قَالَ: خَطَبَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي أَوَّلِ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ فِي مَسْجِدِ الْكُوفَةِ .

ترجمه:

امام صادق علیه السلام از پدر خود از اجداد بزرگوارش نقل می کند که فرمودند:

در نخستین روز ماه رمضان در مسجد کوفه امیر مؤمنان علیه السلام خطبه خواند .

ص: ۱۹

۱- (۱) - فی تنقیح المقال، ج ۱، ص ۱۱ رقم ۵۷۲: «حسن علی الأظهر». و فی ص ۹۹: «انه من مشایخ الصدوق، و أكثر الروایه عنه مترضياً و فيه اشاره الی وثاقته».

۲- (۲) - كان ثقة، وجهاً، كاتب صاحب الأمر (عج). (رجال النجاشی، ص ۳۵۴، رقم ۹۴۹).

۳- (۳) - شيخ القميين، و وجههم (رجال النجاشی، ص ۲۱۹، رقم ۵۷۳).

۴- (۴) - یکنی أبا القاسم، ثقة، وجه (رجال النجاشی، ص ۴۳۸، رقم ۱۱۸۰).

۵- (۵) - ثقة، عین (رجال النجاشی، ص ۴۱۵، ۱۱۰۹)

فَحَمِدَ اللَّهُ بِأَفْضَلِ الْحَمْدِ وَأَشْرَفِهَا وَأَبْلَغِهَا وَأَثْنَى عَلَيْهِ بِأَحْسَنِ الثَّنَاءِ، وَصَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ:
أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ هَذَا الشَّهْرَ شَهْرُ فَضْلِهِ اللَّهُ عَلَى سَائِرِ الشُّهُورِ، كَفَضْلِنَا أَهْلَ الْبَيْتِ عَلَى سَائِرِ النَّاسِ.

وَ هُوَ شَهْرٌ يُفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَأَبْوَابُ الرَّحْمَةِ، وَيُعَلَّقُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَهَنَّمَ.

وَ هُوَ شَهْرٌ يُسْمَعُ فِيهِ النِّدَاءُ، وَيُسْتَجَابُ فِيهِ الدُّعَاءُ، وَيُرْحَمُ فِيهِ الْبُكَاءُ.

و با بهترین و شریفترین و رساترین ستایش، و زیباترین سپاس، خدا را ستود، و بر پیامبرش محمد صلی الله علیه و آله و سلم و آل او درود فرستاد، سپس فرمود:

هان ای مردم! این ماه ماهی است که خدا آن را بر دیگر ماهها فضیلت داده به همانسان که ما خاندان پیامبر را بر دیگر مردم.

واین ماهی است که درهای آسمان، و درهای رحمت الهی در آن گشوده، و درهای دوزخ در آن بسته است .

واین ماهی است که نداها در آن شنیده، و دعاها در آن مستجاب، و به گریه ها در آن رحم می شود .

وَهُوَ شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةٌ نَزَلَتْ [تَنْزُلُ] الْمَلَائِكَةُ فِيهَا مِنَ السَّمَاءِ فَسَلِّمْ عَلَى الصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى مَطْلَعِ الْفَجْرِ، وَهِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ قَدَّرَ فِيهَا وَلَا إِلَهَ إِلَّا قَبْلَ أَنْ خُلِقَ آدَمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالْفَيْ عَامٍ. صِيَامُ يَوْمِهَا أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِ أَلْفِ شَهْرٍ، وَالْعَمَلُ فِيهَا أَفْضَلُ مِنَ الْعَمَلِ فِيهِ أَلْفِ شَهْرٍ.

أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ شُمُوسَ شَهْرِ رَمَضَانَ لَتَطْلُعُ عَلَى الصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ، وَإِنَّ أَقْمَارَهُ لَيَطْلُعُ عَلَيْهِمْ بِالرَّحْمَةِ. وَمَا مِنْ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ مِنَ الشَّهْرِ إِلَّا وَالْبُرُّ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى يَتَنَاثَرُ مِنَ السَّمَاءِ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ؛

و در این ماه، شبی است که فرشتگان در آن از آسمان فرود می آیند و تا دمیدن سپیده فجر، بر مردان و زنان روزه دار - به اذن پروردگارشان - سلام می گویند، و آن، شب قدر است که - دوهزار سال پیش از آفرینش آدم - خدا در آن ولایت مرا تقدیر فرمود، روزه یک روز آن بهتر از روزه هزار ماه، و عمل در آن بهتر از عمل هزار ماه است.

هان ای مردم! آفتاب روزهای ماه رمضان، و ماه شبهای آن با رحمت [ویژه خدا] بر روزه داران می تابد.

هیچ شب و روزی در آن نیست مگر آنکه نیکی [و احسان] خدا بر این امت از آسمان نثار می شود،

فَمَنْ ظَفَرَ مِنْ نِثَارِ اللَّهِ بِدُرِّهِ، كَرَّمَ عَلَى اللَّهِ يَوْمَ يَلْقَاهَا؛ وَمَا كَرَّمَ عَبْدٌ عَلَى اللَّهِ إِلَّا جَعَلَ الْجَنَّةَ مَثْوَاهُ .

عِبَادَ اللَّهِ! إِنَّ شَهْرَكُمْ لَيْسَ كَالشُّهُورِ؛ أَيَّامُهُ أَفْضَلُ الْأَيَّامِ، وَلَيَالِيهِ أَفْضَلُ اللَّيَالِي، وَسَاعَاتُهُ أَفْضَلُ السَّاعَاتِ .

هُوَ شَهْرُ الشَّيْطَانِ فِيهِ مَغْلُوبَةٌ مَحْبُوسَةٌ.

هُوَ شَهْرٌ يَزِيدُ اللَّهُ فِيهِ الْأَرْزَاقَ وَالْأَجَالَ، وَيَكْتُبُ فِيهِ وَفْدَ بَيْتِهِ.

وَ هُوَ شَهْرٌ يُقْبَلُ أَهْلُ الْإِيمَانِ بِالْمَغْفِرَةِ وَالرِّضْوَانِ، وَالرُّوحِ وَالرِّيحَانِ، وَ مَرْضَاتِ الْمَلِكِ الدِّيَانِ .

و هر کس به دُری از آن دست یابد، در روز دیدار، بر خدا ارجمند خواهد بود، و هیچ بنده ای نزد خدا ارجمند نخواهد شد مگر آنکه جایش را بهشت قرار دهد .

بندگان خدا! این ماه شما همچون ماههای دیگر نیست؛ روزهایش بهترین روزها، و شبهایش بهترین شبها و ساعاتش بهترین ساعات است .

این ماهی است که در آن، شیاطین، بسته و زندانی اند، این ماهی است که در آن خدا روزیها و عمرها را افزونی بخشد، و میهمانی (زیارت) خانه اش رابنویسد،

و این ماهی است که اهل ایمان [در آن] با مغفرت و رضوان و روح و ریحان، و خوشنودیهای خدا - آن پادشاه داور - روبرو می شوند.

أَيُّهَا الصَّائِمُ! تَدَبَّرْ أَمْرَكَ، فَإِنَّكَ فِي شَهْرِكَ لِهَذَا ضَيْفُ رَبِّكَ.

انظُرْ كَيْفَ تَكُونُ فِي لَيْلِكَ وَنَهَارِكَ؛ وَكَيْفَ تَحْفَظُ جَوَارِحَكَ عَنِ مَعْاصِيهِ رَبِّكَ .

انظُرْ أَنْ لَا تَكُونَ بِاللَّيْلِ نَائِمًا، وَبِالنَّهَارِ غَافِلًا؛ فَيَنْقُضِيَ شَهْرَكَ، وَقَدْ بَقِيَ عَلَيْكَ وَزُرُّكَ؛ فَتَكُونَ عِنْدَ اسْتِهْآءِ الصَّائِمِينَ أَجُورَهُمْ، مِنَ الْخَاسِرِينَ؛ وَعِنْدَ فُوزِهِمْ بَكَرَامَةِ مَلَكِهِمْ، مِنَ الْمُخْرُوجِينَ، وَعِنْدَ سَعَادَتِهِمْ بِمَجَاوَرَةِ رَبِّهِمْ، مِنَ الْمَطْرُودِينَ .

ای روزه دار! در کار خود بیندیش که تو در این ماه، میهمان پروردگارت هستی .

بنگر در شب و روزت چگونه ای؛ و اندامهای خود را چگونه از گناهان پروردگارت چگونه نگه می داری.

بنگر که شب در خواب، و روز غافل نباشی تا ماهت بگذرد و بار سنگین گناهت بماند و در نتیجه - روز دریافت پاداش روزه داران - از زیانکاران، و هنگام رستگاری ایشان به گرامیداشت خدایشان، از محرومان، و وقت سعادت‌مندی آنان در مجاورت پروردگارشان، از رانده شده ها باشی .

أَيُّهَا الصَّائِمُ! إِنَّ طُرِدْتَ عَنْ بَابِ مَلِكِكَ، فَأَيَّ بَابٍ تَقْصُدُ؟

وَإِنْ حَرَمَكَ رَبُّكَ، فَمَنْ ذَا الَّذِي يَرْزُقُكَ؟

وَإِنْ أَهَانَكَ، فَمَنْ ذَا الَّذِي يُكْرِمُكَ؟

وَإِنْ أَدْلَكَ، فَمَنْ ذَا الَّذِي يُعِزُّكَ؟

وَإِنْ خَذَلَكَ، فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكَ؟

وَإِنْ لَمْ يَقْبَلْكَ فَهِيَ زُمْرَةٌ عَلَيْهِ، فَإِلَى مَنْ تَرْجِعُ بِعُبُودِيَّتِكَ؟

وَإِنْ لَمْ يُقْبَلْكَ عَتْرَتِكَ، فَمَنْ تَرْجِعُ لِغُفْرَانِ ذُنُوبِكَ؟

وَإِنْ طَالَكَ بِحَقِّهِ، فَمَاذَا يَكُونُ حُجَّتِكَ؟

ای روزه دار! چنانچه از در [خانه] مالک خود رانده شوی، آهنگ کدام در کنی؟

و چنانچه پروردگارت محروم کند چه کسی روزیت دهد؟ و چنانچه خدا خوارت سازد، چه کسی گرامیت بدارد؟

و چنانچه او ذلیلت کند، چه کسی عزیزت گرداند؟

و اگر او رهایت سازد، چه کسی یاریت کند؟

و اگر او تو را در زمره بندگانش نپذیرد، با بندگی خود به چه کسی رو کنی؟

و اگر او از لغزش نگذرد، برای آمرزش گناهانت به چه کسی امید بندی؟

و اگر حَقِّش را از تو بخواهد، حجتت چه خواهد بود؟!

أَيُّهَا الصَّائِمُ! تَقَرَّبْ إِلَى اللَّهِ بِتِلَاوَةِ كِتَابِهِ فِي لَيْلِكَ وَنَهَارِكَ، فَإِنَّ كِتَابَ اللَّهِ شَافِعٌ مُشَفِّعٌ؛ يَشْفَعُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِأَهْلِ تِلَاوَتِهِ، فَيَعْلُونَ دَرَجَاتِ الْجَنَّةِ بِقِرَاءَةِ آيَاتِهِ.

[أَبَسْرًا] أَيُّهَا الصَّائِمُ! فَإِنَّكَ فِي شَهْرِ صِيَامِكَ فِيهِ مَفْرُوضٌ، وَنَفْسِيكَ فِيهِ تَسْبِيحٌ، وَنَوْمُكَ فِيهِ عِبَادَةٌ، وَطَاعَتُكَ فِيهِ مَقْبُولَةٌ، وَذُنُوبُكَ فِيهِ مَغْفُورَةٌ، وَأَصْوَاتُكَ فِيهِ مَسْمُوعَةٌ، وَمَنَاجَاتُكَ فِيهِ مَرْحُومَةٌ.

وَ لَقَدْ سَمِعْتُ حَبِيبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

ای روزه دار! در شب و روزت با تلاوت کتاب خدا به او تقرب جو، که کتاب خدا شفاعت کننده ای است که شفاعتش پذیرفته است، و در روز قیامت برای تلاوت کنندگان خود شفاعت کند، پس با قرائت آیاتش از درجات بهشت بالا روند.

مژده ات باد ای روزه دار! که تو در ماهی هستی که در آن روزه ات واجب، و نفسهایت تسبیح، و خوابت عبادت، و طاعتت مقبول، و گناهانت بخشوده، و صداهایت شنیده، و مناجات رحم شده است.

از حبیب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود:

إِنَّ لِلَّهِ بَلَدًا بَارَكًا وَتَعَالَى عِنْدَ فِطْرِ كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ عِتْقَاءَ مِنَ النَّارِ؛ لَا يَعْلَمُ عَيْدَهُمْ إِلَّا اللَّهُ، هُوَ فِيهِ عِلْمُ الْغَيْبِ عِنْدَهُ؛ فَإِذَا كَانَ آخِرَ لَيْلَةٍ مِنْهُ أُعْتِقَ فِيهَا مِثْلَ مَا أُعْتِقَ فِيهِ جَمِيعِهِ.

فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ هَمْدَانَ فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! زِدْنَا مِمَّا حَدَّثَكَ بِهِ حَبِيبَكَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ.

فَقَالَ: نَعَمْ، سَمِعْتُ أَخِي وَإِنَّ عَمِّي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

مَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ فَحَفِظَ فِيهِ نَفْسَهُ مِنَ الْمَحَارِمِ، دَخَلَ الْجَنَّةَ.

هنگام افطار هر شب ماه رمضان ، برای خدای تبارک و تعالی آزاد شده هایی از آتش است که شمار آنان را جز خدا نداند که آن در علم غیب اوست. و چون آخرین شب ماه رمضان فرا رسد خدا در آن شب بشمار آنچه در همه ماه آزاد شده، آزاد کند

مردی همدانی برخاست و عرض کرد: ای امیرمؤمنان! از آنچه پیرامون ماه رمضان از حبیب خود شنیده ای برای ما فزون گو .

فرمود: آری از برادر و پسرعم خود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم فرمود: هر کس ماه رمضان را روزه بگیرد و خود را در آن از حرامها باز دارد به بهشت در آید .

قَالَ الْهَمْدَانِيُّ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ زِدْنَا مِمَّا حَدَّثَكَ بِهِ أَخُوكَ وَابْنُ عَمِّكَ فِيهِ شَهْرُ رَمَضَانَ .

قَالَ: نَعَمْ، سَمِعْتُ خَلِيلِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، دَخَلَ الْجَنَّةَ .

قَالَ الْهَمْدَانِيُّ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ زِدْنَا مِمَّا حَدَّثَكَ بِهِ خَلِيلُكَ فِي هَذَا الشَّهْرِ .

فَقَالَ: نَعَمْ، سَمِعْتُ سَيِّدَ الْأَوْلِيَاءِ وَالْآخِرِينَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

همدانی عرض کرد: ای امیر مؤمنان! باز آنچه از برادر و پسرعم خود در باره ماه رمضان شنیده ای فزون فرما .

فرمود: آری از خلیل خود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم فرمود:

هر کس ماه رمضان را با ایمان و برای رضای خدا روزه بدارد به بهشت در آید .

همدانی عرض کرد: ای امیر مؤمنان! باز در این زمینه آنچه از خلیل خود شنیده ای بیشتر فرما .

فرمود: آری از سرور اولین و آخرین، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم فرمود:

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُفْطِرْ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ لِيَالِهِ عَلَى حَرَامٍ، دَخَلَ الْجَنَّةَ .

فَقَالَ الْهَمْدَانِيُّ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ زِدْنَا مِمَّا حَدَّثَكَ بِهِ سَيِّدُ الْأَوْلِيَاءِ وَالْآخِرِينَ فِي هَذَا الشَّهْرِ .

فَقَالَ: نَعَمْ، سَمِعْتُ أَفْضَلَ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ يَقُولُ:

إِنَّ سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ يُقْتَلُ فِيهِ سَيِّدُ الشُّهُورِ . فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا سَيِّدُ الشُّهُورِ، وَمَنْ سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ؟

هرکس ماه رمضان را روزه بدارد و در هیچ یک از شبهای آن با حرام افطار نکند به بهشت درآید .

همدانی عرض کرد: ای امیر مؤمنان! آنچه از سرور اولین و آخرین پیرامون این ماه شنیده ای باز بفرما .

فرمود: آری، از افضل پیامبران و رسولان و فرشتگان مقرب خدا شنیدم فرمود:

سرور اوصیاء، در سرور ماهها کشته می شود .

عرض کردم: ای رسول خدا! سرور ماهها چیست، و سرور اوصیاء کیست؟

قَالَ: أَمَا سَيِّدُ الشُّهُورِ: فَشَهْرُ رَمَضَانَ؛ وَ أَمَا سَيِّدُ الوَصِيهِينَ: فَأَنْتَ يَا عَلِيُّ .

فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّ ذَلِكَ لَكَ لَكَائِنٌ؟

قَالَ: إِيَّيَّ وَ رَبِّي، إِنَّهُ يَتَّبِعُ أَشْفَى أُمَّتِي، شَقِيهِ عَاقِرِ نَاقِهِ ثَمُودَ، ثُمَّ يَضْرِبُكَ ضَرْبَةً عَلَيَّ فَرَقَكَ، تُخْضَبُ مِنْهَا لِحْيَتُكَ.

فَأَخَذَ النَّاسُ بِالْبُكَاءِ وَ النَّحْبِ، فَقَطَعَ عَلَيْهِ السَّلَامُ خُطْبَتَهُ وَ نَزَلَ . (۱) فرمود: سرور ماهها ماه رمضان است، و سرور اوصیاء تو هستی ای علی!

عرض کردم: ای رسول خدا! آیا براستی، آن واقع خواهد شد؟!!

فرمود: آری به پروردگارم سوگند شقی ترین امتم - که همتای پی کننده ناقه ثمود است - برانگیخته شود و ضربتی بر فرق تو وارد کند که از آن محاسنت رنگین شود .

پس صدای مردم به گریه و زاری برخاست و امام علیه السلام خطبه را قطع کرد و پائین آمد .

ص: ۲۹

روزه از پایه های اسلام

۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى، عَنْ حَرِيزٍ، عَنْ زُرَّارَةَ،
عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسَةِ أَشْيَاءٍ: عَلَى الصَّلَاةِ، وَالزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ، وَالصَّوْمِ، وَالْوَلَايَةِ.
وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ: الصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ. (۱) ترجمه:

امام محمد باقر علیه السلام فرمودند:

اسلام بر پنج پایه بنا شده است، بر نماز، زکات، حج، روزه و ولایت. و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

روزه سپری است در برابر آتش جهنم.

ص: ۳۰

۱- (۱) - الکافی، ج ۴، باب ما جاء فی فضل الصَّومِ وَالصَّائِمِ، ص ۶۲، ح ۱. والحديث حسن علی ما قاله المجلسی رحمه الله :
(مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۱۹۷).

۲ - [عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فَضَالٍ،] عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ صَفْوَانَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ الْفُضَيْلِ، عَنِ الْفُضَيْلِ ابْنِ يَسَارٍ،
عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

مَنْ صَلَّى الْخُمْسَ، وَصَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ، وَحَجَّ الْبَيْتَ الْحَرَامَ، وَنَسَكَ نُسُكَنَا، وَاهْتَدَى إِلَيْنَا، قَبَلَ اللَّهُ مِنْهُ كَمَا يَقْبَلُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ.
(۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام از امام باقر علیه السلام نقل کردند که آن حضرت فرمودند:

کسی که نمازهای پنجگانه را بجا آورد و ماه رمضان را روزه بگیرد و حج بیت الله الحرام را انجام دهد و روش عبادت و زهد ما را در پیش گیرد و به سوی [ولایت] ما هدایت شود، خداوند قبول می کند از او [اعمالش را] همچنانکه از ملائکه قبول می کند.

ص: ۳۱

۱- ((۱)) - تهذیب الأحکام، ج ۴، باب فرض الصّیام، ص ۱۵۴، ح ۱۰. والحديث موثق علی ما قاله المجلسی رحمه الله (ملاذ الأخیار، ج ۶، ص ۴۴۷).

٣- سَأَلَ هِشَامُ بْنُ الْحَكَمِ

أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ عِلَّةِ الصِّيَامِ.

فَقَالَ: إِنَّهُ إِذَا فَرَضَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ الصِّيَامَ لِيَسْتَوِيَ بِهِ الْغَنِيُّ وَالْفَقِيرُ؛ وَذَلِكَ أَنَّ الْغَنِيَّ لَمْ يَكُنْ لِيَجِدَ مَسَّ الْجُوعِ فَيَزْحَمَ الْفَقِيرَ، لِأَنَّ الْغَنِيَّ كُلَّهُمَا أَرَادَ شَيْئًا قَدَرَ عَلَيْهِ، فَأَرَادَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ أَنْ يُسَوِيَ بَيْنَ خَلْقِهِ، وَأَنْ يُنْذِقَ الْغَنِيَّ مَسَّ الْجُوعِ وَالْأَلَمَ لِيَرِقَ عَلَى الضَّعِيفِ، فَيَزْحَمَ الْجَائِعَ. (١)

ص: ٣٢

١- (١) - من لا يحضره الفقيه، ج ٢ باب عله فرض الصيام، ص ٤٣، ح ١. والحديث صحيح على ما قاله المجلسي الأول رحمه الله (روضة المتقين ج ٣، ص ٢٢٢). ورواه الصدوق -أيضاً- في علل الشرائع ج ٢، باب العله التي من أجلها جعل الصيام على الناس، ص ٣٧٨ ح ٢. وإليك حديثاً آخر في هذا المجال، رواها الصدوق في البابين المذكورين من الفقيه، وعلل الشرائع، نذكرها كما في الفقيه: كَتَبَ أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُوسَى الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ سَيِّدَانَ -فِي مَا كَتَبَ مِنْ حَوَابِ مَسَائِلِهِ: عِلَّةُ الصَّوْمِ لِعِرْفَانِ مَسِّ الْجُوعِ وَالْعَطَشِ ذَلِكَ مُسْتَكْتَبًا مَأْجُورًا مُحْتَسِبًا صَاحِبًا، وَيَكُونُ ذَلِكَ دَهْلًا لَهُ عَلَى شِدَّةِ الْآخِرَةِ، مَعَ مَا فِيهِ مِنَ الْإِنْكَسَارِ لَهُ عَنِ الشَّهَوَاتِ، وَأَعْظَا لَهُ فِي الْعَاجِلِ، ذَلِكَ عَلَى الْآجِلِ، لِيَعْلَمَ شِدَّةَ مَبْلَغِ ذَلِكَ مِنْ أَهْلِ الْفَقْرِ وَالْمَسْكِنَةِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. - و نضيف إلى ذلك ذيل حديث روى في الباب المذكور من الفقيه، والباب ١٠٩ من العلل وقد أجاب به النبي اليهودي، السائل عن جزاء من صام الثلاثين (شهر رمضان) -: مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَصُومُ شَهْرَ رَمَضَانَ، احْتِسَابًا، إِلَّا أَوْجَبَ اللَّهُ لِبَارِكِ وَتَعَالَى لَهُ سَبْعَ خِصَالٍ: أَوَّلُهَا: يَذُوبُ الْحَرَامُ فِي جَسَدِهِ. وَالثَّانِيَةُ: يَقْرُبُ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ. وَالثَّلَاثَةُ: يَكُونُ قَدْ كَفَّرَ خَطِيئَةَ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ. وَالرَّابِعَةُ: يَهْوَنُ اللَّهُ عَلَيْهِ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ. وَالخَامِسَةُ: أَمَانٌ مِنَ الْجُوعِ وَالْعَطَشِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَالسَّادِسَةُ: يُعْطِيهِ اللَّهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ. وَالسَّابِعَةُ: يُطْعِمُهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ مِنْ طَيِّبَاتِ الْجَنَّةِ.

هشام بن حکم درباره علّت وجوب روزه از امام صادق علیه السلام سؤال کرد.

امام فرمودند: خداوند روزه را واجب کرد تا بوسیله آن ثروتمند و فقیر مساوی شوند، و این برای آن است که غنی رنج گرسنگی را احساس نمی کند تا به مستمند رحم کند؛ چون دارا هر وقت چیزی را بخواهد آن را به دست می آورد.

از این رو خداوند اراده فرمود که بین خلق خود تساوی برقرار کند، و اینکه ثروتمند، گرسنگی و درد را بچشد، تا بر ضعیف رقت آورد و بر گرسنه رحم کند.

۴- أبی (۱) رحمه الله ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، (۲) عَنْ أَبِيهِ، (۳) عَنِ النَّوْفَلِيِّ، (۴) عَنِ السَّكُونِيِّ، (۵)

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ:

مَا مِنْ صَائِمٍ يَحْضُرُ قَوْمًا يَطْعَمُونَ، إِلَّا سَبَّحَتْ أَعْضَاؤُهُ، وَكَانَتْ صَلَاةُ الْمَلَائِكَةِ عَلَيْهِ؛ وَكَانَتْ صَلَاتُهُمْ اسْتِغْفَارًا. (۶)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمود که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هیچ روزه داری نیست که در کنار گروهی که غذا می خورند حاضر شود مگر اینکه اعضای او تسیب [خدا را] گویند و ملائکه بر او درود فرستند؛ و درود ملائکه، استغفار و [طلب مغفرت] است.

ص: ۳۴

۱- (۱) - علی بن بابویه القمی ؛ شیخ القمیین فی عصره، و متقدمهم، و فقیهم، و ثقتهم . راجع رجال النجاشی، ص ۲۶۱، رقم ۶۸۴ .

۲- (۲) - هو ثقة فی الحدیث، ثبت، معتمد . راجع رجال النجاشی، ص ۲۶۰، رقم ۶۸۰ .

۳- (۳) - ابراهیم بن هاشم القمی ؛ ثقة علی الأقوی (تنقیح المقال، ج ۱، ص ۷، رقم ۲۲۶) .

۴- (۴) - الحسین بن یزید النوفلی، حسن (تنقیح المقال، ج ۱، ص ۴۲، رقم ۳۱۰۴)

۵- (۵) - إسماعیل بن أبی زیاد السکونی ؛ موثق کالصّحیح، إن لم یکن ثقة (تنقیح المقال، ج ۱، ص ۱۴، رقم ۷۹۷) .

۶- (۶) - ثواب الأعمال، ثواب الصائم یحضر قوماً یأکلون، ص ۷۷ ح ۱ .

۵ - عَلِيٌّ عَنْ أَبِيهِ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ، جَمَعَا عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا،
عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

أَوْحَى اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ إِلَيَّ مُوسَى ۷: مَا يَمْنَعُكَ مِنْ مُنَاجَاتِهِ؟

فَقَالَ: يَا رَبِّ، أُجَلِّكَ عَنِ الْمُنَاجَاتِ لِخُلُوفِ فَمِ الصَّائِمِ.

فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ إِلَيْهِ:

يَا مُوسَى! لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدِي مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ. (۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند:

خداوند عزوجل به موسی علیه السلام وحی کرد: چه چیز تو را از مناجات با من باز داشته است؟

موسی علیه السلام عرض کرد: پروردگارا تو را در [این حال] برتر از مناجات می بینم؛ به جهت بوی دهان روزه دار .

خداوند عزوجل به او وحی کرد: یا موسی! بوی دهان روزه دار در پیش من از بوی مشک پاکیزه تر است .

ص: ۳۵

۱- (۱) - الکافی، ج ۴، باب ما جاء فی فضل الصّوم و الصّائم، ص ۶۴، ح ۱۳ . قال المجلسی رحمه الله : الحدیث حسن، و یمكن أن یعدّ صحیحاً (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۲۰۳) .

۶- عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ فَضَّالٍ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَلِيٍّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ عِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ،
عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ:
ثَلَاثٌ يُدْهِنَنَّ الْبُلْغَمَ، وَيَزِدَنَّ فِي الْحِفْظِ: السُّوَاكُ، وَالصَّوْمُ، وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ. (۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام از پدرش از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل می کند که فرمودند:

سه چیز بلغم را از بین می برد و حافظه را زیاد می کند، مسواک کردن، روزه گرفتن و قرائت قرآن .

ص: ۳۶

۱- (۱) - تهذیب الأحکام، ج ۴، باب ثواب الصَّیَّام، ص ۱۹۱، ح ۹. والحديث موثق علی ما قاله المجلسی رحمه الله (ملاذ
الأخيار، ج ۶، ص ۵۰۷) .

۷- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ مَهْرِيَّارٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ حَمَادِ بْنِ عَثْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، قَالَ:
قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

إِذَا صُمْتَ فَلْيُصِمِ سَمْعُكَ وَبَصَرُكَ وَشَعْرُكَ وَجِلْدُكَ - وَعَدَّ أَشْيَاءَ غَيْرِ هَذَا - قَالَ: وَ لَا يَكُونُ يَوْمُ صَوْمِكَ كَيَوْمِ فِطْرِكَ. (۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند:

وقتی روزه گرفتی باید همه اعضای تو روزه باشند، گوش تو، چشم تو، موی تو، پوست تو - حضرت اعضای دیگری را نیز برشمرد - و فرمود: روزِ روزه داریت همانند روزِ افطارت نباشد.

ص: ۳۷

۱- (۱) - تهذیب الأحکام، ج ۴، باب سنن الصّیام، ص ۱۹۴، ح ۲. والحديث صحيح على ما قاله المجلسی (ملاذ الأخیار، ج ۶، ص ۵۱۵).

۸- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ مَهْزِيَّارٍ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ ، عَنِ الْفَضِيلِ بْنِ يَسَّارٍ ، قَالَ :

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : إِذَا صَامَ أَحَدُكُمْ الثَّلَاثَةَ الْأَيَّامَ فِي الشَّهْرِ ، فَلَا يُجَادِلَنَّ أَحَدًا ، وَلَا يَجْهَلُ ، وَلَا يُسْرِعَ إِلَى الْأَيْمَانِ وَ الْحَلْفِ بِاللَّهِ ، وَإِنْ جَهِلَ عَلَيْهِ أَحَدٌ فَلْيَتَحَمَّلْ . (۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند:

وقتی یکی از شما سه روز از ماه را روزه گرفت پس با کسی مجادله ننماید و رفتار جاهلانه نکنند و به قسم و سوگند به خدا شتاب نورزد و اگر کسی با او رفتار جاهلانه نمود، تحمل نماید.

ص: ۳۸

۱- (۱) - تهذیب الأحکام، ج ۴، باب سنن الصّیام، ص ۱۹۵، ح ۵. والحديث صحيح على ما قاله المجلسي رحمه الله (ملاذ الأخيار، ج ۶، ص ۵۱۶) .

۹ - [مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (۱)]، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ ابْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي بَانَ، (۲) [عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ (۳)]، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ ابْنِ أَبِي نَصْرِ (۴)،

قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الصِّيَامِ فِي الشَّهْرِ، كَيْفَ هُوَ؟

فَقَالَ: ثَلَاثَةٌ أَيَّامٍ فِي الشَّهْرِ، فَهِيَ كُلُّ عَشْرَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا؛ إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يَقُولُ فِي كِتَابِهِ: «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا» (۵) فَصَوْمُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الشَّهْرِ صَوْمُ الدَّهْرِ . (۶)

ترجمه:

احمد بن محمد بن ابی نصر می گوید: از امام ابوالحسن امام رضا یا موسی بن جعفر علیهما السلام درباره روزه در هر ماه سؤال کردم که چگونه است.

فرمودند: سه روز در ماه؛ در هر ده روز یک روز، همانا خداوند عزوجل در کتابش می فرماید:

«هر کسی حسنه ای انجام دهد پس برای او است ده برابر آن» بنابراین سه روز روزه در هر ماه برابر روزه دهر است.

ص: ۳۹

۱- (۱) - شیخ القمینی، ثقه، ثقه، عین (رجال النجاشی، ص ۳۸۳، رقم ۱۰۴۲) .

۲- (۲) - ثقه علی الأظهر (تنقیح المقال، ج ۱، ص ۳۹، رقم ۲۸۷۴) .

۳- (۳) - ثقه (الفهرست للطوسی، ص ۵۸، رقم ۲۲۰) .

۴- (۴) - البزنطی، کوفی، ثقه (الفهرست، ص ۱۹، رقم ۵۳) .

۵- (۵) - سوره الأنعام: ۱۶۰.

۶- (۶) - ثواب الأعمال (ثواب صوم ثلثه أيام فی الشهر...)، ص ۱۰۵، ح ۳.

۱۰- [مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي بَانَ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعْدٍ، (۱) عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ (۲)، عَنِ بْنِ بُكَيْرٍ (۳)، عَنْ زُرَّارَةَ (۴)، قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: بِمَا جَرَتْ السُّنَّةُ مِنَ الصَّوْمِ؟

فَقَالَ: ثَلَاثَةٌ أَيَّامٍ فِي كُلِّ شَهْرٍ: الْخَمْسَ فِي الْعَشْرِ الْأَوَّلِ، وَ الْأَرْبَعَاءَ فِي الْعَشْرِ الثَّانِي، وَالْخَمْسَ فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ.

قَالَ: قُلْتُ: هَذَا جَمِيعٌ مَا جَرَتْ بِهِ السُّنَّةُ فِي الصَّوْمِ؟

قَالَ: نَعَمْ. (۵)

ترجمه:

زراره می گوید به امام صادق علیه السلام عرض کردم: سنت در باره روزه به چه نحو جریان پیدا کرده است؟

فرمودند: سه روز در هرماه؛ پنجشنبه در دهه اول، چهارشنبه در دهه دوم و پنجشنبه در دهه آخر.

عرض کردم: این همه آن چیزی است که سنت روزه بر آن جریان پیدا کرده است؟ فرمودند: بلی.

ص: ۴۰

۱- (۱) - تقدّم مدحهم في هامش الصفحة السابقة .

۲- (۲) - ابن فضال، زاهد ورجع، ثقة في الحديث و في رواياته . راجع الفهرست للطوسي، ص ۴۷ و ۴۸ رقم ۱۵۳ .

۳- (۳) - فطحى المذهب، إلا أنه ثقة (الفهرست للطوسي، ص ۱۰۶، رقم ۴۵۲) .

۴- (۴) - شيخ اصحابنا في زمانه و متقدمهم و كان صادقاً فيما يرويه . راجع رجال النجاشى، ص ۱۷۵، رقم ۴۶۳ .

۵- (۵) - ثواب الأعمال، باب ثواب صوم ثلاثة أيام في الشهر...، ص ۱۰۶، ح ۸ .

۱۱- رَوَى ابَانُ بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ كَثِيرِ النَّوَّاءِ،

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: إِنَّ نُوحًا عَلَيْهِ السَّلَامُ رَكِبَ السَّفِينَةَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ رَجَبٍ، فَأَمَرَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ مَعَهُ أَنْ يَصُومُوا ذَلِكَ الْيَوْمَ؛ وَقَالَ: مَنْ صَامَ ذَلِكَ الْيَوْمَ تَبَاعَدَتْ عَنْهُ النَّارُ مَسِيرَةَ سِنِينَ؛ وَمَنْ صَامَ سَبْعَةَ أَيَّامٍ، أُغْلِقَتْ عَنْهُ أَبْوَابُ الْجَهَنَّمَ السَّبْعَةَ؛ وَمَنْ صَامَ ثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ، فَتَحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةَ؛ وَمَنْ صَامَ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا، أُعْطِيَ مَسْأَلَتَهُ؛ وَمَنْ زَادَ، زَادَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ. (۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند:

حضرت نوح علیه السلام در روز اول رجب سوار کشتی شد و به همراهان خود دستور داد آن روز را روزه بگیرند. و فرمود: هر کس این روز را روزه بگیرد آتش [جهنم] به اندازه مسیر یک سال از او فاصله می گیرد. و هر کس هفت روز [از این ماه] روزه بگیرد، درهای هفتگانه جهنم به روی او بسته می شود؛ و هر کس هشت روز روزه بگیرد، درهای هشتگانه بهشت به روی او گشوده می گردد؛ و هر کس پانزده روز روزه بگیرد، خواسته اش به او عطا می شود؛ و هر کس افزون کند، خداوند عزوجل افزونتر عطا می کند.

ص: ۴۱

۱- ((۱)) - من لایحضره الفقیه، ج ۲، باب ثواب صوم رجب، ص ۵۵، ح ۱. والحديث موثق كالصحيح على ما قاله المجلسي الأول رحمه الله (روضه المتقين، ج ۳، ص ۲۵۹).

۱۲ - رَوَى الْحَسَنُ بْنُ مَحْبُوبٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْحُومِ الْأَزْدِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ

أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ:

مَنْ صَامَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ، وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ الْبَتَّةَ؛ وَمَنْ صَامَ يَوْمَيْنِ، نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فِي دَارِ الدُّنْيَا، وَدَامَ نَظَرُهُ إِلَيْهِ فِي الْجَنَّةِ؛ وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، زَارَ اللَّهُ (۱) فِي عَرْشِهِ مِنْ جَنَّتِهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ. (۲)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند: هر شخصی روز اول شعبان را روزه بگیرد، البته بهشت بر او واجب می شود؛ و هر کس دو روز [از شعبان] را روزه بگیرد، خداوند در دنیا، هر شب و روز، و در بهشت پیوسته به او نظر [لطف] کند؛ و هر کس سه روز [از این ماه] را روزه بگیرد، هر روز از بهشتی که در آن هست خدا را در عرش خودش زیارت کند.

ص: ۴۲

۱- ((۱)) - قال الصِّيدوق رحمه الله بعد ذكر هذا الحديث: «زيارة الله: زيارة أنبيائه و حججه صلوات الله عليهم؛ من زارهم فقد زار الله عزَّ و جلَّ، كما أنَّ من أطاعهم فقد أطاع الله، و من عصاهم عصى الله، و من تابعهم فقد تابع الله عزَّ و جلَّ، و ليس ذلك على ما يتأوله المشبهه، تعالى الله عما يقولون علواً كبيراً» .

۲- ((۲)) - من لا يحضره الفقيه، ج ۲، باب صوم شعبان، ص ۵۶، ح ۲. والحديث صحيح على ما قاله المجلسي الأول رحمه الله (روضه المتقين، ج ۳، ص ۲۶۲) .

۱۳ - مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، عَنْ صَفْوَانَ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ، عَنِ الْمُسَمَعِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُوصِيهِ وَوَلَدَهُ: إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ فَاجْهَدُوا أَنْفُسَكُمْ؛ فَإِنَّ فِيهِ تَقْسِمَ الْأَرْزَاقِ، وَتُكْتَبُ الْأَجَالُ؛ وَ فِيهِ يُكْتَبُ وَفْدُ اللَّهِ النَّهْنِ يَفِدُونَ إِلَيْهِ؛ وَ فِيهِ لَيْلَةٌ، الْعَمَلُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْعَمَلِ فِي أَلْفِ شَهْرٍ. (۱)

ترجمه:

سمعی گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام، فرزندانش را این گونه سفارش می فرمود:

وقتی ماه رمضان داخل شد خودتان را به تلاش وادارید، برای اینکه روزیها در ماه رمضان تقسیم می شوند و أجلها در آن مقدر می گردند. و در این ماه میهمانان خدا (زائرین خانه اش) که بر او وارد می گردند، نوشته می شوند. و در این ماه شبی هست که عمل در آن، از عمل در هزار ماه بهتر است.

ص: ۴۳

۱- (۱) - تهذیب الأحكام، ج ۴، باب فضل شهر رمضان، ص ۱۹۲، ح ۲. والحديث موثق على ما قاله المجلسي رحمه الله (ملاذ الأخيار، ج ۶، ص ۵۱۰).

۱۴ - رَوَى هِشَامُ بْنُ الْحَكَمِ عَنْ

أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، قَالَ : مَنْ لَمْ يُعْفَرْ لَهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ ، لَمْ يُعْفَرْ لَهُ إِلَّا إِلَى قَابِلٍ ، إِلَّا أَنْ يَشْهَدَ عَرَفَةَ . (۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند:

هر کسی که در ماه رمضان بخشیده نشود، دیگر تا ماه رمضان سال آینده مورد غفران قرار نمی گیرد . مگر اینکه عرفه را درک کند.

۱۵ - رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ عَنْ

أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، أَنَّهُ قَالَ :

إِنَّ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ عِتْقَاءَ وَطُلُقَاءَ مِنَ النَّارِ ، إِلَّا مَنْ أَفْطَرَ عَلَى مُشْكِرٍ ؛ فَإِذَا كَانَ آخِرُ لَيْلَةٍ

ص: ۴۴

۱- (۱) - من لا يحضره الفقيه، ج ۲، باب فضل شهر رمضان و ثواب صيامه، ص ۶۱، ح ۱۱. والحديث صحيح على ما قاله المجلسي الأول رحمه الله (روضه المتقين، ج ۳، ص ۲۷۵).

مِنْهُ، أُعْتِقَ فِيهَا مِثْلُ مَا أُعْتِقَ فِيهِ جَمْعُهُ. (۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند: همانا برای خداوند تبارک و تعالی در هر شب از ماه رمضان، آزاد شدگان و رها شدگانی از آتش [جهنم] است، مگر کسی که با شراب افطار کند؛ وقتی آخرین شب ماه رمضان فرا رسد در آن شب به اندازه جمیع آزاد شدگان در همه ماه، آزاد می شوند.

ص: ۴۵

۱- (۱) - من لایحضره الفقیه، ج ۲، باب فضل شهر رمضان و ثواب صیامه، ص ۶۰، ح ۸. والحدیث صحیح علی ما قاله المجلسی الأول رحمه الله (روضه المتقین، ج ۳، ص ۲۷۴).

۱۶- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ وَ صَفْوَانَ ابْنِ يَحْيَى وَ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ،
عَنْ أَحَدِهِمَا عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، قَالَ:

الْغُسْلُ فِي لَيْالٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ: فِي تِسْعِ عَشْرَةَ، وَ إِحْدَى وَ عِشْرِينَ، وَ ثَلَاثِ وَ عِشْرِينَ. وَ أَصْحَابُ أُمَّةٍ الْمُؤْمِنِينَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ
فِي لَيْلِهِ تِسْعَ عَشْرَةَ، وَ قُبُضَ فِي لَيْلِهِ إِحْدَى وَ عِشْرِينَ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ .

قَالَ: وَالْغُسْلُ فِي أَوَّلِ لَيْلِهِ، وَ هُوَ يُجْزَى إِلَى آخِرِهِ . (۱)

ترجمه:

امام محمد باقر، یا امام جعفر صادق علیهما السلام فرمودند:

غسل در شبهای ماه رمضان، در [شب] نوزدهم و بیست و یکم و بیست و سوم می باشد . و امیرالمؤمنین صلوات الله علیه در
شب نوزدهم ضربت خورد ، و در شب بیست و یکم [روحش] قبض شد. درود خدا براو .

و فرمودند: غسل در اول شب انجام می شود و تا آخر شب کفایت می کند .

ص: ۴۶

۱- ((۱)) - الکافی، ج ۴، باب الغسل فی شهر رمضان، ص ۱۵۴، ح ۴. والحديث صحيح على ما قاله المجلسي رحمه الله . (مرآة
العقول، ج ۱۶، ص ۳۷۶) .

١٧- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ ابْنِ بُكَيْرٍ، عَنْ زُرَّارَةَ، قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: التَّقْدِيرُ فِي لَيْلَةِ تِسْعِ عَشْرَةَ، وَالْإِبْرَامُ فِي لَيْلَةِ إِحْدَى وَعِشْرِينَ، وَالْإِمْضَاءُ فِي لَيْلَةِ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ. (١)

ترجمه:

امام صادق عليه السلام فرمودند: تقدیر (تعیین اندازه امور) در شب نوزدهم است؛ و منجز شدن، در شب بیست و یکم؛ و امضاء در شب بیست و سوم می باشد.

١٨- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَدِيْنَةَ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ زُرَّارَةَ وَمُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ حُمْرَانَ، أَنَّهُ سَأَلَ

أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبَرَّكَةٍ». (٢) قَالَ: نَعَمْ، لَيْلَةُ الْقَدْرِ؛ وَهِيَ فِي كُلِّ سَنَةٍ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فِي الْعَشْرِ الْأَوَّلِ. فَلَمْ يُنَزَّلِ الْقُرْآنُ إِلَّا فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ، قَالَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: «فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ» (٣) قَالَ: يُقَدَّرُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ كُلُّ شَيْءٍ يَكُونُ فِي تِلْكَ السَّنَةِ إِلَى مِثْلِهَا مِنْ قَابِلٍ خَيْرٌ، وَشَرٌّ،

ص: ٤٧

١- ((١)) - الكافي، ج ٤، باب في ليله القدر، ص ١٥٩، ح ٩. و قال المجلسي رحمه الله الحديث موثق كالصحيح (مرآة العقول، ج ١٦، ص ٣٨٨).

٢- ((٢)) - سورة الدخان: ٣

٣- ((٣)) - سورة الدخان: ٤.

وَطَاعِهِ، وَ مَعْصِيَتِهِ، وَ مَوْلُودِهِ، وَ أَجَلِهِ، أَوْ رِزْقِهِ؛ فَمَا قَدَّرَ فِيهِ تِلْكَ السَّنَةَ (١) وَ قُضِيَ، فَهُوَ الْمُحْتَمُومُ؛ وَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِيهِ الْمَثَبَةُ. قَالَ:
قُلْتُ: «لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ»، (٢) أَيُّ شَيْءٍ عَنِّي بِذَلِكَ؟

فَقَالَ: الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا، مِنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَ أَنْوَاعِ الْخَيْرِ، خَيْرٌ مِنَ الْعَمَلِ فِي أَلْفِ شَهْرٍ لَيْسَ فِيهَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ، وَ لَوْ لَا مَا يُضَاعَفُ
اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى لِلْمُؤْمِنِينَ، مَا بَلَغُوا؛ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُضَاعَفُ لَهُمُ الْحَسَنَاتِ [بِحُبِّنَا]. (٣)

ترجمه:

حمران از امام محمد باقر علیه السلام در مورد قول خداوند عزوجل: «ما آن قرآن را در شبی مبارک نازل کردیم» سؤال کرد.

امام فرمودند: بلی شب قدر، [منظور] است؛ و آن شب در هر سال، در دهه آخر ماه رمضان قرار دارد؛ و قرآن نازل نشده است
مگر در شب قدر؛ خداوند عزوجل فرموده است:

«در آن [شب]، هر [گونه] کاری [به نحوی] استوار فیصله می یابد» فرمودند:

در شب قدر، هر چیزی که در این سال تا شب قدر سال دیگر اتفاق خواهد افتاد، مقدر می شود؛ [اعم از] خیر و شرّ

ص: ۴۸

۱- (۱) - کذا فی الکافی؛ و فی من لا یحضره الفقیه ج ۲، ص ۱۰۱، ح ۱۰: «اللَّيْلَةُ» بدل «السَّنَةُ» .

۲- (۲) - سورة القدر: ۳ .

۳- (۳) - الکافی، ج ۴، باب فی لیلۃ القدر، ص ۱۵۷، ح ۶. والحديث حسن علی ما قاله المجلسی رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶،
ص ۳۸۵) .

و طاعت و گناه، و تولد و مرگ، یا روزی . پس آنچه در آن [شب برای آن] سال مقدر می شود و امضاء می گردد، حتمی است و در عین حال خواست، خواست خدای عزوجل است .

حمران می گوید عرض کردم: [خداوند متعال] از «شب قدر از هزار ماه بهتر است» چه چیزی را اراده کرده است؟

امام فرمودند: عمل صالح در آن شب، از نماز و زکات و انواع خیر، بهتر است از عمل در هزار ماه که شب قدر در آنها نباشد . و اگر نبود اینکه خداوند تبارک و تعالی برای مؤمنین [اعمالشان را] افزون می کند، به این مقدار [از اجر و ثواب] نمی رسیدند، و لیکن خداوند متعال برای مؤمنان حسناتشان را [به جهت محبت ما] افزون می کند .

۱۹ - عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ حَسَّانِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ. فَقَالَ:

الْتَمِسْهَا [فِي] لَيْلَةِ إِحْدَى وَعِشْرِينَ، أَوْ لَيْلَةِ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ. (۱)

ترجمه:

حسان بن مهران می گوید از امام صادق علیه السلام در باره شب قدر سؤال کردم . فرمود:

جستجو کن آنرا در شب بیست و یکم یا شب بیست و سوم (۲).

ص: ۴۹

۱- (۱) - الکافی، ج ۴ باب فی لیلۃ القدر، ص ۱۵۶، ح ۱. والحديث صحيح على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۳۸۰)

۲- (۲) - شیخ طوسی قدس سره در تهذیب ج ۳، ح باب الدعاء فی العشر الأواخر ص ۱۰۲ روایت کرده است که مکرر می گویی در شب بیست و سوم از ماه رمضان این دعا را در حال سجود، قیام و قعود و هر حالتی که هستی و در تمام ماه و هر هنگام که بتوانی و هر وقتی که در زندگیت بیاد آوردی . بگو بعد از ستایش خدای تعالی و صلوات بر پیامبر اللهم کن لوليک فلان بن فلان [الْحَجَّهَ بْنِ الْحَسَنِ صَ لَمَّا أُوْتِكَ عَلَيْهِ وَعَلَى أَبِيهِ] هَذِهِ السَّاعَةِ، وَفِي كُلِّ سَاعَةٍ وَلَيْلًا وَحَافِضًا وَقَائِدًا وَنَاصِرًا وَدَلِيلًا وَعَيْنًا حَتَّى تُشِيكَنَّهُ أَرْضَكَ طَوْعًا وَتُمْكِنَهُ (تَمَتَّعَهُ ن خ) فِيهَا طَوِيلًا. در کافی نیز همین روایت درج ۴ ص ۱۶۲ بانداکی تفاوت در عبارت نقل شده است .

اعتكاف دهه آخر رمضان

٢٠- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى، عَنْ سَمَاعَةَ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ، قَالَ:
قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرَ الْأَوَّلَ، شَدَّ الْمِئْزَرَ، وَاجْتَنَبَ النِّسَاءَ، وَأَحْيَى اللَّيْلَ، وَتَفَرَّغَ لِلْعِبَادَةِ.
(١)

ترجمه:

امام صادق عليه السلام فرمودند: هنگامی که دهه آخر ماه

ص: ٥٠

١- ((١)) - الكافي، ج ٤، باب ما يزداد من الصلاة في شهر رمضان، ص ١٥٥ ح ٣. قال المجلسي رحمه الله الحديث موثق (مرآة العقول، ج ١٦، ص ٣٧٨).

رمضان [فرا می رسید، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم کمر بند را محکم می بست و از زنها کناره می گرفت، و شب زنده داری می کرد و فقط به عبادت می پرداخت .

۲۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ حَمَادٍ، عَنِ الْحَلْبِيِّ،
عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ الْعَشْرُ الْأَوَّلُ، اعْتَكَفَ فِي الْمَسْجِدِ، وَضَرَبَتْ لَهُ قُبَّةٌ مِنْ شَعْرِ، وَشَمَّرَ الْمِثْرَةَ، وَطَوَى فِرَاشَهُ.

وَ قَالَ بَعْضُهُمْ: وَاعْتَزَلَ النِّسَاءَ.

فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَمَّا اعْتَزَالَ النِّسَاءَ، فَلَا. (۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند:

هنگامی که دهه آخر [ماه رمضان] فرا می رسید رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در مسجد معتکف می شدند و خیمه ای موین برای حضرت برپا می شد و کمر بند را محکم می بستند و رختخواب را جمع می کردند .

بعضی از [حاضران] گفتند: و از زنها کناره می گرفتند.

امام صادق علیه السلام فرمودند: اما کناره گیری از زنها نبوده است. (۲)

ص: ۵۱

۱- ((۱)) - الکافی، ج ۴، باب الاعتکاف، ص ۱۷۵، ح ۱. و هذا الحديث حسن على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۴۲۶)

۲- ((۲)) - یعنی صحبت کردن با زنها و امثال آن در اعتکاف ممنوع نمی باشد، و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بطور مطلق از زنان کناره گیری نمی کردند . مراجعه کنید به مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۴۲۶ .

۲۲ - عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنِ الْحَلْبِيِّ،

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ:

كَانَتْ يَدْرُفُهُ شَهْرَ رَمَضَانَ، فَلَمْ يَعْتَكِفْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا أَنْ كَانَ مِنْ قَابِلٍ، اعْتَكَفَ عَشْرًا؛ عَشْرًا لِعَامِهِ، وَعَشْرًا قِضَاءً لِمَا فَاتَهُ. (۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند:

جنگ بدر در ماه رمضان واقع شد [به همین جهت آن سال] رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم معتکف نشدند چون [ماه رمضان] سال دیگر فرا رسید، حضرت بیست روز معتکف شدند: ده روز برای آن سال، و ده روز قضای آنچه [در سال گذشته] فوت شده بود.

ص: ۵۲

۱- (۱) - الکافی، ج ۴، باب الاعتکاف، ص ۱۷۵، ح ۲. والحديث حسن على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۴۲۶).

۲۳- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَمَادِ بْنِ عِيسَى، عَنْ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ، عَنْ

أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ السُّحُورِ لِمَنْ أَرَادَ الصَّوْمَ: أَوْاجِبُ هُوَ عَلَيْهِ؟

فَقَالَ: لَا بَأْسَ بِأَنْ لَا يَتَسَحَّرَ إِنْ شَاءَ، وَ أَمَّا فِيهِ شَهْرُ رَمَضَانَ، فَإِنَّهُ أَفْضَلُ أَنْ يَتَسَحَّرَ؛ نُحِبُّ أَنْ لَا يَتْرُكَ فِيهِ شَهْرَ رَمَضَانَ. (۱)

ترجمه:

ابو بصیر می گوید: از امام صادق علیه السلام درباره خوردن سحری برای کسی که تصمیم روزه گرفتن دارد، سؤال کردم، که آیا بر چنین شخصی خوردن سحری واجب است؟

فرمودند: اگر خواست سحری نخورد اشکال ندارد، و اما در ماه رمضان بهتر این است که سحری بخورد؛ ما دوست داریم که سحری را در ماه رمضان ترک نکند.

ص: ۵۳

۱- (۱) - الکافی، ج ۴، باب أَنَّهُ يَسْتَحَبُّ السُّحُورَ، ص ۹۴، ح ۱. والحديث حسن على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۲۵۹).

٢٤- أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَهْسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ،

عَنْ جَعْفَرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، عَنْ أَبِيهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يُفْطِرَ عَلَى اللَّبَنِ. (١)

ترجمه:

امام صادق عليه السلام از پدرش -امام باقر عليه السلام- روایت می کند که: امیر المؤمنین عليه السلام دوست می داشت با شیر افطار کند .

٢٥- عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَهْسَى، عَنْ حَرِيزٍ، عَنْ زُرَّارَةَ، وَفُضَيْلٍ،

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

فَهِيَ رَمَضَانَ تُصَلِّي ثُمَّ تُفْطِرُ؛ إِلَّا أَنْ تَكُونَ مَعَ قَوْمٍ يَنْتَظِرُونَ الْإِفْطَارَ، فَإِنْ كُنْتَ مَعَهُمْ فَلَا تُخَالِفْ عَلَيْهِمْ وَافْطِرْ ثُمَّ صَلِّ؛ وَإِلَّا فَابْدَأْ بِالصَّلَاةِ.

قُلْتُ: وَلِمَ ذَلِكَ؟

قَالَ: لِأَنَّهُ قَدْ حَضَرَكَ فَرَضَانِ: الْإِفْطَارُ، وَالصَّلَاةُ؛

فَابْدَأْ بِأَفْضَلِهِمَا، وَأَفْضَلُهُمَا الصَّلَاةُ.

ص: ٥٤

١- (١) - تهذيب الأحكام، ج ٤، باب فضل السجور و ما يستحب أن يكون عليه الإفطار، ص ١٩٩، ح ١٠. والحديث موثق على ما قاله المجلسي رحمه الله (ملاذ الأخيار، ج ٦، ص ٥٢٦).

ثُمَّ قَالَ: تُصَلِّهِ وَ أَنْتَ صَائِمٌ، فَتُكْتَبُ صَلَاتُكَ تِلْكَ، فَتُخْتِمَ بِالصَّوْمِ أَحَبُّ إِلَيَّ . (۱)

ترجمه:

امام محمد باقر علیه السلام فرمودند:

در ماه رمضان نماز می خوانی و سپس افطار می کنی، مگر اینکه با عده ای باشی که منتظر افطار [تو] هستند . پس اگر همراه آنها بودی با آنها مخالفت نکن و افطار کن سپس نماز را بجای آور و الاّ به نماز آغاز کن.

راوی سؤال کرد برای چه؟

امام فرمودند: برای اینکه دو تکلیف به تو روی آورده است افطار و نماز، پس به بهترین آن دو شروع کن و بهترینشان نماز است.

سپس فرمودند: نماز می خوانی در حالی که روزه هستی پس این نماز تو [در حال روزه] نوشته می شود . پس اینکه با روزه ختم کنی (نماز را بر افطار مقدم بداری) نزد من محبوب تر است.

ص: ۵۵

۱- (۱) - تهذیب الأحکام، ج ۴، باب فضل السُّحُور و ما یستحبُّ أن یكون علیه الإفطار، ص ۱۹۸، ح ۶ . والحديث موثق علی ما قاله المجلسی: رحمه الله (ملاذ الأخیار، ج ۶، ص ۵۲۵) .

۲۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنِ الْحَلْبِيِّ،

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: سُئِلَ عَنِ الْإِفْطَارِ قَبْلَ الصَّلَاةِ أَوْ بَعْدَهَا؟

قَالَ: إِنْ كَانَ مَعَهُ قَوْمٌ يَخْشَى أَنْ يَحْبِسَهُمْ عَنْ عَشَائِهِمْ، فَلْيُفْطِرْ مَعَهُمْ؛ وَإِنْ كَانَ غَيْرُ ذَلِكَ فَلْيَصِلْ - وَلْيُفْطِرْ. (۱)

ترجمه:

از امام صادق علیه السلام درباره افطار سؤال شد که قبل از نماز- مغرب -است یا بعد از نماز؟

فرمود: اگر گروهی با او هستند که می ترسد آنها را از غذایشان باز دارد پس با ایشان افطار نماید، و اگر جز این است پس نماز بخواند و افطار کند .

ص: ۵۶

۱- ((۱)) - الکافی، ج ۴، باب وقت الافطار، ص ۱۰۱، ح ۳. قال المجلسی رحمه الله : الحدیث حسن، ومضمونه مشهور بین الأصحاب علی الاستحباب (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۲۷) .

۲۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ رَجُلٍ،

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ:

إِذَا أَفْطَرَ الرَّجُلُ عَلَى الْمَاءِ الْفَاتِرِ، نَقَى كَبِدَهُ، (۱) وَغَسَلَ

الذُّنُوبَ مِنَ الْقَلْبِ، وَقَوَّى الْبَصَرَ وَالْحَدَقَ. (۲)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند:

وقتی شخصی با آب جوشیده ای که قدری سرد شده افطار کرد، این آب، کبد او را پاکیزه می کند گناهان را از دل او می زداید، و چشم و سیاهی چشم او را قوی می کند.

ص: ۵۷

۱- (۱) - الكِبِدُ وَالْكَبِيدُ: اللَّحْمَةُ السُّودَاءُ فِي الْبَطْنِ، وَرَبْمَا سَمِّيَ الْجَوْفُ بِكِمَالِهِ كَبِدًا. راجع لسان العرب، ج ۳، ص ۳۷۴ و ص ۳۷۵ - کبد .

۲- (۲) - الكافي، ج ۴، باب ما يستحبُّ ان يفطر عليه، ص ۱۵۲، ح ۲. قال المجلسي رحمه الله: الحديث حسن و يدل على استحباب الإفطار بالماء الفاتر، أي الحار الذي سكن حره (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۳۷۳) .

۲۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، جَمَعًا عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ حَمَادِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنِ الْحَلْبِيِّ،

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: إِنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْأَهْلِهِ.

فَقَالَ: هِيَ أَهْلَةُ الشُّهُورِ؛ فَإِذَا رَأَيْتِ الْهَيْلَالَ فَصُومِي، وَإِذَا رَأَيْتَهُ فَأَفْطِرِي. (۱)

ترجمه:

از امام صادق علیه السلام در مورد أهله [که در قرآن آمده است] (۲) سؤال شد: فرمودند: منظور هلال ماهها است پس وقتی هلال ماه رمضان را دیدی روزه بگیر، و چون هلال ماه شوال را دیدی افطار کن.

ص: ۵۸

۱- (۱) - الکافی، ج ۴، باب الأهل والشهادة علیها، ص ۷۶، ح ۱ والحديث صحيح على ما قاله المجلسي: رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۲۲۸).

۲- (۲) - سورة بقره: ۱۸۹.

٢٩- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ، وَ مُحَمَّدٌ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، جَمَعًا عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ حَمَادِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنِ الْحَلْبِيِّ

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ رَجُلٍ نَسِيَ، فَأَكَلَ وَشَرِبَ ثُمَّ ذَكَرَ؟

قَالَ: لَا يُفْطِرُ، إِنَّمَا هُوَ شَيْءٌ رَزَقَهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فَلَيْتَمَّ صَوْمُهُ . (١)

ترجمه:

از امام صادق علیه السلام سؤال شد درباره شخصی که از روی فراموشی خورده و آشامیده و سپس یادش آمده [که روزه بوده است] فرمودند: روزه را افطار نمی کند، آن چیزی بوده که خدا روزیش کرده است پس باید روزه اش را تمام کند .

٣٠- أَبُو عَلِيٍّ - الْأَشْعَرِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى، عَنْ عِيصِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ فِيهِ شَهْرَ رَمَضَانَ مُسَافِرًا، أَفْطَرَ .

وَ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ خَرَجَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ فِيهِ شَهْرَ رَمَضَانَ وَ مَعَهُ النَّاسُ وَ فِيهِمُ الْمَشَاهِدُ؛ فَلَمَّا انْتَهَى إِلَى كُرَاعِ الْعَمَلِمِ، دَعَا بِقَدَحٍ مِنْ مَاءٍ فَمَا بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، فَشَرِبَ وَ أَفْطَرَ ثُمَّ أَفْطَرَ النَّاسَ مَعَهُ، وَ ثُمَّ أَنَسَ عَلَى صَوْمِهِمْ، فَسَمَاهُمْ

ص: ٥٩

١- (١) - الكافي، ج ٤، باب من أكل أو شرب ناسياً في شهر رمضان، ص ١٠١، ح ١ . والحديث صحيح على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ١٦، ص ٢٧١) .

الْعُصَاةَ؛ وَإِنَّمَا يُؤْخَذُ بِآخِرِ أَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ (۱).

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند: اگر شخصی در ماه رمضان مسافرت برود، افطار کند .

و فرمودند: همانا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از مدینه به سوی مکه در ماه رمضان حرکت کردند و مردم همراه آن حضرت بودند و در میانشان پیادگان بودند . وقتی حضرتش به محلّ «كُرَاعِ الْعَمِيمِ» (۲) رسید بین نماز ظهر و عصر ظرف آبی خواستند و از آن نوشیدند و افطار کردند سپس مردم به پیروی از آن حضرت افطار کردند .

و بودند کسانی که بر روزه خود باقی ماندند پس رسول خدا آنها را گناهکار خواندند . و همانا از آخرین روش و دستور رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم تبعیت می شود .

۳۱- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَدِيْنَةَ،

قَالَ: كَتَبْتُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَسْأَلُهُ مَا حَدُّ الْمَرَضِ الَّذِي يُفْطَرُ فِيهِ صَاحِبُهُ، وَالْمَرَضِ الَّذِي يَدَعُ صَاحِبُهُ الصَّلَاةَ قَائِمًا؟

ص: ۶۰

۱- (۱) - الكافي، ج ۴، باب كراهيه الصّوم في السّفر، ص ۱۲۷، ح ۵. والحديث صحيح على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۳۲۸، ح ۵) .

۲- (۲) - محلی است بین مکه و مدینه (نهایه ابن اثیر، ج ۴، ص ۱۶۵) .

قَالَ: «بَلِ الْإِنْسَانِ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ» (۱) وَقَالَ: ذَاكَ إِلَيْهِ؛ هُوَ أَعْلَمُ بِنَفْسِهِ . (۲)

ترجمه:

ابن اذینه می گوید: به امام صادق علیه السلام نامه نوشتم و اندازه مرضی را که موجب می شود انسان روزه را بخورد و یا نماز در حال قیام را ترک کند سؤال کردم .

حضرت این آیه را تلاوت فرمودند: «بل الانسان على نفسه بصيره» یعنی بلکه انسان خودش از وضع خود آگاه است، و فرمود این مربوط به خود اوست انسان خودش به نفسش آگاه تراست .

۳۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ حَمَادٍ، عَنِ الْحَلْبِيِّ،

قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الرَّجُلِ عَلَيْهِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ طَائِفَةٌ، أَيَتَطَوَّعُ؟

فَقَالَ: لَا؛ حَتَّىٰ يَقْضَىٰ مَا عَلَيْهِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ . (۳)

ص: ۶۱

۱- (۱) - سورة القيامة: ۱۴.

۲- (۲) - الكافي، ج ۴، باب حد المرض الذي يجوز للرجل أن يفطر فيه، ص ۱۱۸، ح ۲. والحديث حسن على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۳۰۷).

۳- (۳) - الكافي، ج ۴، باب الرجل يتطوع بالصيام و عليه من قضاء شهر رمضان، ص ۱۲۳، ح ۲. والحديث حسن على ما قاله المجلسي: رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۳۱۸).

ترجمه:

از امام صادق علیه السلام سؤال کردم مردی روزه از ماه رمضان به عهده دارد آیا می تواند روزه مستحبی بگیرد؟
فرمود: نه تا اینکه آنچه از ماه رمضان به عهده دارد قضا کند.

۳۳- رَوَى جَمَاهُلُ بْنُ دَرَّاجٍ

عَنْهُ (أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ)، أَنَّهُ قَالَ:

مَنْ دَخَلَ عَلَى أَخِيهِ وَهُوَ صَائِمٌ، فَأَفْطَرَ عِنْدَهُ وَلَمْ يُعْلِمَهُ بِوَمِهِ فَيَمَنَّ عَلَيْهِ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ صَوْمَ سَنَةٍ. (۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند:

کسی که بر برادر مسلمانش وارد شود در حالیکه روزه [مستحبی] گرفته و در پیش او [به دعوت او] افطار کند . بدون آنکه او را از روزه خود آگاه کند و یا بر او منت گذارد، خداوند روزه یک سال را برای او می نویسد .

۳۴- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى، عَنْ عِيصِ بْنِ الْقَاسِمِ، قَالَ:

ص: ۶۲

۱- (۱) - من لا يحضره الفقيه، ج ۲، باب صوم السنه، ص ۵۱، ح ۱۴. والحديث صحيح على ما قاله المجلسي الأول رحمه الله (روضه المتقين، ج ۳، ص ۲۴۳) .

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ قَوْمٍ أَسْلَمُوا فِي شَهْرِ رَمَضَانَ، وَقَدْ مَضَى مِنْهُ أَيَّامٌ؛ هَلْ عَلَيْهِمْ أَنْ يَصُومُوا مَا مَضَى مِنْهُ، أَوْ يَوْمَهُمُ الَّذِي أَسْلَمُوا فِيهِ؟

فَقَالَ: لَيْسَ عَلَيْهِمْ قَضَاءٌ، وَلَا يَوْمُهُمُ الَّذِي أَسْلَمُوا فِيهِ، إِلَّا أَنْ يَكُونُوا أَسْلَمُوا قَبْلَ طُلُوعِ الْفَجْرِ. (١)

ترجمه:

عیص بن قاسم می گوید از امام صادق علیه السلام سؤال کردم گروهی در ماه رمضان مسلمان شده اند در حالیکه چند روز از ماه رمضان گذشته است آیا بر ایشان واجب است که قضا کنند روزه روزهایی را که گذشته است و یا روزی را که در آن مسلمان شده اند؟

فرمودند: بر ایشان واجب نیست قضای روزهای گذشته و همچنین روزه آن روزی که در آن اسلام را پذیرفته اند مگر اینکه قبل از طلوع فجر مسلمان شده باشند .

٣٥- عَنْ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنِ الْحَلْبِيِّ،
عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ أَهْلِ عَمِّهِ (ع)، قَالَ:

إِنَّا نَأْمُرُ صِبْيَانَنَا بِالصَّلَاةِ إِذَا كَانُوا بَنِي خَمْسِ سِنِينَ؛ فَمُرُوا صِبْيَانَكُمْ بِالصَّلَاةِ إِذَا كَانُوا بَنِي سَبْعِ سِنِينَ. وَنَحْنُ نَأْمُرُ صِبْيَانَنَا

ص: ٦٣

١- (١) - الكافي، ج ٤، باب من أسلم في شهر رمضان، ص ١٢٥، ح ٣. والحديث صحيح على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ١٦، ص ٣٢٤).

بِالصَّوْمِ إِذَا كَانُوا بَنِي سَبْعِ سَهَنٍ بِمَا أَطَاقُوا مِنْ صِيَامِ الْيَوْمِ؛ إِنْ كَانَ إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ، أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ أَوْ أَقَلَّ، فَإِذَا غَلَبَهُمُ الْعَطَشُ وَالْغَرْتُ أَفْطَرُوا؛ حَتَّى يَنْعَوِدُوا الصَّوْمَ وَيُطْلِقُوهُ. فَمَرُوا صَبِيحًا نَكْمَ إِذَا كَانُوا بَنِي تِسْعِ سَهَنٍ بِالصَّوْمِ، مَا اسْتَطَاعُوا مِنْ صِيَامِ الْيَوْمِ، فَإِذَا غَلَبَهُمُ الْعَطَشُ أَفْطَرُوا. (۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند:

ما پسران کودک خود را وقتی پنج ساله شدند به نماز امر می کنیم پس شما پسران کودک خود را هنگامیکه هفت ساله شدند به نماز خواندن دستور دهید .

و ما پسرانمان را هنگامی که هفت ساله شدند به روزه گرفتن امر می کنیم به هر اندازه ای که از روز بتوانند روزه بگیرند؛ اگر شد تا نصف روز یا بیشتر یا کمتر، پس وقتی تشنگی و گرسنگی بر ایشان غلبه کرد افطار می کنند؛ تا اینکه به روزه گرفتن عادت نمایند .

پس شما پسرانتان را در نه سالگی تمرین روزه دهید به هر اندازه ای که از روز بتوانند روزه بگیرند و هنگامی که تشنگی بر ایشان غلبه کرد افطار کنند .

ص: ۶۴

۱- (۱) - الکافی، ج ۳، باب صلاه الصبیان و متى یؤخذون بها، ص ۴۹، ح ۱ . والحديث حسن علی ما قاله المجلسی رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۵، ص ۳۳۱) .

۳۶- رَوَى حَمَادُ بْنُ عَسَى، عَنْ حَرِيرٍ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ وَزُرَّارَةَ، قَالَا:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّوْمِ إِعْطَاءَ الزَّكَاةِ - يَعْنِيهِ الْفِطْرَةَ - كَمَا أَنَّ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ، لِأَنَّهُ مَنْ صَامَ وَلَمْ يُؤَدِّ الزَّكَاةَ فَلَا صَوْمَ لَهُ إِذَا تَرَكَهَا مُتَعَمِّدًا، وَلَا صَلَاةَ لَهُ إِذَا تَرَكَ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ؛ إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ قَدْ بَدَأَ بِهَا قَبْلَ الصَّلَاةِ: قَالَ «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَرَكَ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى». (۱)، (۲) ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند:

همانا تمامیت و تکمیل روزه با اعطای زکات - یعنی زکات فطره - است چنانکه درود و صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مکمل نماز است، زیرا کسیکه روزه بگیرد و عمداً زکات فطره را ادا نکند پس روزه [کامل] نگرفته است و کسیکه

ص: ۶۵

۱- (۱) - سورة الأعلى: ۱۴ و ۱۵.

۲- (۲) - من لا يحضره الفقيه، ج ۲، باب الفطره، ص ۱۱۹، ح ۲۵. والحديث صحيح على ما قاله المجلسي الأول رحمه الله (روضه المتقين، ج ۳، ص ۴۹۵).

[در نماز] درود بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نفرستد نماز [صحیح] برای او نیست .

همانا خداوند متعال مسأله زکات را قبل از نماز بیان نموده و چنین فرموده است: «قد أفلح من تزكى و ذکر اسم ربّه فصلی»: (همانا رستگار شد کسی که زکات داد و یاد کرد نام پروردگارش را پس نماز خواند).

۳۷- أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ، عَنْ مُعْتَبِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: قَالَ:

أَذْهَبَ فَأَعْيَطَ عَنْ عِيَالِنَا الْفِطْرَةَ؛ وَ أَعْيَطَ عَنِ الرَّقِيقِ، وَاجْمَعُهُمْ وَلَا تَدْعُ مِنْهُمْ أَحَدًا؛ فَإِنَّكَ إِنْ تَرَكْتَ مِنْهُمْ إِنْسَانًا تَخَوَّفْتُ عَلَيْهِ الْفُوتَ، قُلْتُ: وَ مَا الْفُوتُ؟

قَالَ: الْمَوْتُ . (۱)

ترجمه:

مُعْتَبِ می گوید: امام صادق علیه السلام فرمودند: برو و فطره اهل خانه ما و فطره بردگان را پرداخت کن، همه را در نظر بگیر و هیچ کس را وا نگذار، زیرا اگر یکی از آنها را ترک کنی و فطره او را پرداخت ننمایی، من از فوت او وا همه دارم. عرض کردم منظور از فوت چیست؟ فرمودند: مرگ.

ص: ۶۶

۱- ((۱)) - الکافی، ج ۴، باب الفطره، ص ۱۷۴، ح ۲۱. والحديث موثق على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۴۲۴).

۳۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنِ الْحَلْبِيِّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: اطْعَمَ يَوْمَ الْفِطْرِ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ إِلَى الْمَصَلِّيِّ. (۱)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند: روز [عید] فطر قبل از رفتن به مصلی طعام بخور.

۳۹- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ وَ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ صَفْوَانَ الْجَمَّالِ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الْفِطْرَةِ؟

فَقَالَ: عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ، وَالْحُرِّ وَالْعَبْدِ؛ عَنْ كُلِّ إِنْسَانٍ صَاعٌ مِنْ حِنْطِهِ، أَوْ صَاعٌ مِنْ تَمْرٍ، أَوْ صَاعٌ مِنْ زَهَبٍ. (۲)

ترجمه:

صفوان جمال می گوید از امام صادق علیه السلام درباره فطره سؤال کردم.

فرمودند: بر کوچک و بزرگ، آزاد و بنده، از هر

ص: ۶۷

۱- ((۱)) - الکافی، ج ۴، باب یوم الفطر، ص ۱۶۸، ح ۱. والحديث حسن على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۴۰۸).

۲- ((۲)) - الکافی، ج ۴، باب الفطره، ص ۱۷۱، ح ۲. والحديث صحيح على ما قاله المجلسي: رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۴۱۴).

انسانی یک صاع (۱) گندم یا یک صاع خرما یا یک صاع کشمش است.

۴۰- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ، جَمَعاً عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنِ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ، عَنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: التَّمْرُ فِي الْفِطْرَةِ أَفْضَلُ مِنْ غَيْرِهِ، لِأَنَّهُ أَسْرَعُ مَنْفَعَةً، وَ ذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا وَقَعَ فِي يَدِ صَاحِبِهِ أَكَلَ مِنْهُ .
قَالَ: وَ قَالَ: نَزَلَتِ الزَّكَاةُ وَ لَيْسَ لِلنَّاسِ أَمْوَالٌ، وَ إِنَّمَا كَانَتْ الْفِطْرَةُ . (۲)

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند: خرما در زکات فطره از چیزهای دیگر بهتر است زیرا سود آن سریعتر است برای اینکه وقتی در دست صاحب و مستحق قرار گرفت از آن خرما می خورد. راوی گفت آن حضرت فرمودند: حکم زکات هنگامی نازل شد که برای مردم مالی [که زکات بدان تعلق گیرد] نبود، بلکه تنها زکات فطره بود.

ص: ۶۸

۱- (۱) صاع تقریباً سه کیلو است. (توضیح المسائل امام خمینی ۱ ص ۲۱۷ شماره ۱۹۹۱)

۲- (۲) - الکافی، ج ۴، باب الفطره، ص ۱۷۱، ح ۳. والحديث حسن كالصحيح على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۴۱۵).

دعا در ماه رمضان

عَلِيٌّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ مَجْبُوبٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعٍ،

عَنِ [ال]عَبِيدِ [ال]صَالِحِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: ادْعُ بِهَذَا الدُّعَاءِ فِيهِ شَهْرُ رَمَضَانَ، مُسْتَقْبِلَ دُخُولِ السَّنَةِ؛ وَذَكَرَ أَنَّهُ مَنْ دَعَا بِهِ مُحْتَسِبًا مُخْلِصًا، لَمْ تُصِبْهُ فِيهِ تِلْكَ السَّنَةُ فِتْنَةٌ وَلَا آفَةٌ يُضْرَبُ بِهَا دِفْئُهُ وَبَدَنُهُ، وَوَقَاهُ اللَّهُ عَزَّ ذِكْرَهُ شَرَّ مَا يَأْتِيهِ بِهِ تِلْكَ السَّنَةُ:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي دَانَ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ، وَبِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ،

ترجمه:

امام موسی کاظم علیه السلام فرمودند: این دعا را در ماه رمضان - در آغاز ورود سال - بخوان؛ و فرمود: هر کس آن را برای رضای خدا و با اخلاص بخواند، در آن سال فتنه و آفتی که دین و بدنش با آن زیان بیند به او نرسد، و خدا که یادش عزیز است او را از شرّ حوادث آن سال نگهدارد:

بارالها! از تو درخواست می کنم به آن اسمی که هر چیز فرمانبر اوست، و به آن رحمتی که همه چیز را فراگیر است،

ص: ۶۹

وَبِعِزَّتِكَ الَّتِي قَهَرْتَ بِهَا كُلَّ شَيْءٍ، وَبِعِزَّتِكَ الَّتِي تَوَاضَعُ لَهَا كُلُّ شَيْءٍ، وَبِقُوَّتِكَ الَّتِي خَضَعَ لَهَا كُلُّ شَيْءٍ، وَبِجَبْرُوتِكَ الَّتِي غَلَبَتْ كُلَّ شَيْءٍ، وَبِعِلْمِكَ الَّذِي أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ؛ يَا نُورُ يَا قُدُّوسُ، يَا أَوَّلَ قَبْلِ كُلِّ شَيْءٍ، وَيَا بَاقِيَ بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ، يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ [يَا اللَّهَ] صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُعَيِّرُ النِّعَمَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُنْزِلُ النِّقَمَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَقْطَعُ الرَّجَاءَ،

و به آن عزتی که با آن به هر چیز قاهری، و به آن عظمتی که هر چیز برای آن فروتن است و به آن نیرویی که هر چیز برای آن رام است، و به آن جبروتی که به هر چیز غالب است، و به آن علمی که به هر چیز محیط است، ای نور! ای قدوس! ای اول که پیش از هر چیزی! و ای باقی که پس از هر چیزی! ای الله! ای رحمان! [ای الله] بر محمد و آل محمد درود فرست و آن گناهانی را که نعمت ها را تغییر دهد بر من ببخشی، و آن گناهانی را که کیفرها را فرود آرد بر من ببخشی، و آن گناهانی را که امید را قطع کند بر من ببخشی،

وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُدِلُّ الْأَعْيَادَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي يُسَيِّمُ بِهَا نُزُولَ الْبَلَاءِ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَحْبِسُ غَيْثَ السَّمَاءِ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَكْشِفُ الْغُطَاءَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُعَجِّلُ الْفِتَاءَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُورِثُ النَّدَمَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَهْتِكُ الْعِصَمَ، وَالْبَسِيْلَةَ دِرْعَكَ الْحَصِيْنَةَ الَّتِي لَا تَرَامُ، وَاعْفِرْ لِي مِنْ شَرِّ مَا أُحَازِرُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ فِيهِ مُسْتَقْبِلِ سَنَتِي هَذِهِ.

و آن گناهانی را که دشمنان را غالب کند بر من ببخشای، و آن گناهانی را که دعاها را ردّ کند بر من ببخشای و آن گناهانی را که با آن نزول بلا-سزد بر من ببخشای، و آن گناهانی را که باران آسمان را باز دارد بر من ببخشای، و آن گناهانی را که پرده ها را کنار زند بر من ببخشای، و آن گناهانی را که شتاب مرگ آرد بر من ببخشای، و آن گناهانی را که پشیمانی آورد بر من ببخشای، و آن گناهانی را که پرده های پاکدامنی درّد بر من ببخشای، و بر من بپوشان آن زره محکمی را که آسیب نبیند، و مرا در این سال نواز شرّ هر آنچه در شب و روزم بیم دارم عافیت بخش.

اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ، وَالْأَرْضِينَ السَّبْعِ، وَمَا فِيهِنَّ، وَمَا بَيْنَهُنَّ، وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، وَرَبَّ السَّبْعِ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ، وَرَبَّ إِسْرَائِيلَ وَمِكَائِيلَ وَجِبْرَائِيلَ، وَرَبَّ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلِ بَيْتِهِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ؛ أَسْأَلُكَ بِكَ وَبِمَا سَمَّيْتُ يَا عَظِيمُ، أَنْتَ الَّذِي تَمُنُّ بِالْعَظِيمِ، وَتَدْفِعُ كُلَّ مَحْذُورٍ، وَتُعْطِي كُلَّ جَزِيلٍ، وَتُضَاعِفُ مِنَ الْحَسَنَاتِ بِالْقَلِيلِ وَالْكَهْرِ، وَتَفْعَلُ مَا تَشَاءُ يَا قَدِيرُ، يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ،

بارالها! ای پروردگار هفت آسمان، و هفت زمین و آنچه در آنها، و آنچه میان آنهاست! و ای پروردگار عرش عظیم! و ای پروردگار السَّبْعِ الْمَثَانِي (سوره حمد) و همه قرآن بزرگ! و ای پروردگار اسرافیل و میکائیل و جبرئیل! و ای پروردگار مُحَمَّد و خاندانش که سرور رسولان و خاتم پیامبران است! تو را به تو و به همه آنچه نام بردم سوگند می دهم ای بزرگ! تویی که با [بخشش های] بزرگ (برما) منت می نهی، و هر بیمی را (ازما) می رانی، و هر نعمت بزرگی را (برما) عطا می کنی، و حسنات را با کم و زیاد دو چندان می کنی، و هر آنچه بخواهی انجام می دهی ای توانا! ای الله! ای رحمان! ای رحیم! بر محمد و خاندانش درود فرست،

وَأَلْبَسَنِي فِيهِ مُسْتَقْبِلَ هَذِهِ السَّنَةِ سِتْرَكَ، وَنَضَّرَ وَجْهِي بِنُورِكَ وَأَحْبَبَنِي بِمَحَبَّتِكَ، وَيَلْغِنِي رِضْوَانِكَ وَشَرِّهْفَ كَرَامَتِكَ، وَ
 جَزَلَهُلَّ عَطَائِكَ مِنْ خَيْرِ مَا عِنْدَكَ، وَمِنْ خَيْرِ مَا أَنْتَ مُعْطٍ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ، وَأَلْبَسْنِي مَعَ ذَلِكَ عَافِيَتِكَ، يَا مَوْضِعَ كُلِّ شَكْوَى،
 وَيَا شَاهِدَ كُلِّ نَجْوَى، وَيَا عَالِمَ كُلِّ خَفِيَّةٍ، وَيَا دَافِعَ [كُلِّ] مَا تَشَاءُ مِنْ بَيْتِهِ؛ يَا كَرِيمَ الْعَفْوِ، يَا حَسَنَ التَّجَاوُزِ، تَوَفَّنِي عَلَى مِلَّةِ
 إِبْرَاهِيمَ وَفِطْرَتِهِ، وَعَلَى دِينِ مُحَمَّدٍ وَسُنَّتِهِ، وَعَلَى خَيْرِ وَفَاهٍ فَتَوَفَّنِي مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكَ، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكَ .

و در این سال نو پوششش (باز دارنده از گناه) خود را بر من بیوشان، و با نور خود چهره ام را شاداب فرما، و با محبت خود مرا دوست بدار، و مرا به خوشنودی خود، و به بزرگداشت با شرافت خود، و به بخشش فراوان از بهترین آنچه نزد خود داری، و از بهترین آنچه به کسی می دهی برسان، و همراه با اینها عافیت خود را بر من بیوشان . ای پناه هر شکوه! و ای شاهد راز! و ای دانای هر نهان! و ای دفع کننده هر بلا که خواهی! ای کریم در عفو! و ای زیبا در چشم پوشی! مرا بر آئین ابراهیم و فطرت او، و بر دین محمد صلی الله علیه و آله و سلم و سنت او بمیران، و بر بهترین مرگم، باز بستان در آن حال که دوستدار اولیاءت و دشمن دشمنانت باشم .

اللَّهُمَّ وَجِّبْنِي فِي هَذِهِ السَّنَةِ كُلَّ عَمَلٍ، أَوْ قَوْلٍ، أَوْ فِعْلٍ يَبْتَغِي بِكَ مِنْكَ. وَاجْلِبْنِي إِلَى كُلِّ عَمَلٍ، أَوْ قَوْلٍ، أَوْ فِعْلٍ يُقَرِّبُنِي مِنْكَ فِي هَذِهِ السَّنَةِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. وَامْنَعْنِي مِنْ كُلِّ عَمَلٍ، أَوْ فِعْلٍ، أَوْ قَوْلٍ يَكُونُ مِنْهُ؛ أَخَافُ ضَرَرَ عَاقِبَتِهِ، وَأَخَافُ مَقْتَكَ أَيَّامَ عَلَيْهِ، حَذَرًا أَنْ تَصْرِفَ وَجْهَكَ الْكَرِيمَ عَنِّي، فَاسْتَوْجِبْ بِهِ نَقْصًا مِنْ حَظِّ لِي عِنْدَكَ، يَا رَوْوْفُ يَا رَحِيمُ.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِي مُسْتَقْبَلِ هَذِهِ السَّنَةِ فِي حِفْظِكَ وَجِوَارِكَ وَكَنْفِكَ، وَجَلِّلْنِي سِتْرَ عَافِيَتِكَ، وَهَبْ لِي كِرَامَتَكَ. عَزَّ جَارِكَ، وَجَلَّ تَنَاءُ وَجْهَكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ.

بارالها! در این سال از هر کردار و گفتار و کاری که مرا از تو دور کند بازم دار، و به هر کردار و گفتار و کاری که به تو نزدیکم سازد بکشان ای مهربانترین مهربانان! و نیز مرا باز دار از هر کردار و گفتار و کارم که از زیان سرانجامش بیمناکم، و از خشم تو بر آنم هراس دارم مبادا که روی کریمانه خود را از من برگردانی که کاستی پاداش نزد تو را سزم، ای رؤوف! ای مهربان!

بارالها! در این سال نو مرا در حفظ و جوار و پناه خود قرارده، و با پوشش عافیت خود شکوهم بخش، و کرامت خود را بر من ببخشی که جوار تو عزتمند و ثنای ذات تو شکوهمند است، و هیچ معبود بحقّی جز تو نیست.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي تَابِعاً لِصَالِحِ مَنِ مَضَى مِنْ أَوْلِيَائِكَ، وَ أَلْحَقْنِي بِهِمْ، وَ اجْعَلْنِي مُسْلِمًا لِمَنْ قَالَتْ بِالصِّدْقِ عَلَيْكَ مِنْهُمْ، وَ أَعُوذُ بِكَ يَا إِلَهِي أَنْ تُحِطَّ [بِي] أَخْطِئْتِي، وَ ظَلَمْتِي وَ إِسْرَفْتِي عَلَى نَفْسِي، وَ اتَّبَعْتِي لِهَوَايَ، وَ اِسْتِغَالَيْتِي بِشَهْوَاتِي، فَيُحُولَ ذَلِكَ بَيْنِي وَ بَيْنَ رَحْمَتِكَ وَ رِضْوَانِكَ، فَأَكُونَ مَنْسِيًّا عِنْدَكَ، مُتَعَرِّضًا لِسَخَطِكَ وَ نَقْمَتِكَ.

اللَّهُمَّ وَفَّقْنِي لِكُلِّ عَمَلٍ صَالِحٍ تَرْضَى بِهِ عَنِّي، وَ قَرِّبْنِي بِهِ إِلَيْكَ زُلْفَى.

بارالها! مرا پیرو شایستگان گذشته از اولیاء خود بگردان و بر ایشان ملحقم کن و بر آنکه از ایشان بر تو راست گوید [انبیاء و اوصیاء] تسلیم ساز. و به تو ای معبود من! پناه می برم از اینکه گناهم و ستمم، و اسراف بر خودم، و پیروی از هوایم، و سرگرمیم به شهوات احاطه ام یابد و میان من و رحمت و رضوان تو فاصله اندازد؛ پس فراموشت شوم و در معرض خشم و انتقامت قرار گیرم.

بارالها! به هر عمل صالحی که با آن از من خوشنود شوی موفقم دار و مرا با آن به خود نزدیک ساز

اللَّهُمَّ كَمَا كَفَيْتَ نَبِيَّكَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ هَوْلَ عَيْدُوهُ، وَفَرَجْتَ هَمَّهُ، وَكَشَفْتَ غَمَّهُ، وَصَدَّقْتَهُ وَعَيْدَكَ، وَ
أَنْجَزْتَ لَهُ مَوْعِدَكَ بِعَهْدِكَ؛

اللَّهُمَّ بِذَلِكَ فَافْكُنِي هَوْلَ هَذِهِ السَّنَةِ وَآفَاتِهَا، وَاسْقَامِهَا، وَفِتْنِهَا، وَشُرُورِهَا، وَأَخْزَانِهَا، وَضَيْقِ الْمَعَاشِ فِيهَا، وَبَلْغْنِي بِرَحْمَتِكَ
كَمَالَ الْعَافِيَةِ بِتَمَامِ دَوَامِ [الْعَافِيَةِ وَ] النِّعَمَةِ عِنْدِي إِلَى مُنْتَهَى أَجَلِي.

بارالها! چنانکه پیامبر خود -محمد صلی الله علیه و آله و سلم- را از بیم دشمنانش کفایت فرمودی، و هم و غمّش را بگشادی،
و وعده خود را بر او راست فرمودی، و به پیمان خود با او وفا نمودی، بدینسان بارالها! مرا نیز از هراس و آفات و بیماری ها و
[فتنه ها و] شرّها و حزن ها و تنگی معاش این سال باز دار، و با رحمت خود مرا به عافیت کامل، و نعمت پیوسته، تا پایان عمرم
برسان .

ص: ۷۶

أَسْأَلُكَ سُؤَالَ مَنْ أَسَاءَ وَظَلَمَ، وَاعْتَرَفَ؛ وَ أَسْأَلُكَ أَنْ تَغْفِرَ لِي مَا مَضَى مِنَ الذُّنُوبِ الَّتِي حَصَرَ رَنُّهَا حَفَظْتُكَ، وَ أَحْصَى نِيَّتُهَا كِرَامًا مَلَائِكَتِكَ عَلَيَّ، وَ أَنْ تَعْصِمَنِي إِلَهِي مِنَ الذُّنُوبِ الَّتِي مَا بَقِيَ مِنْ عُمْرِي إِلَى مُنْتَهَى أَجَلِي. يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ [عَلَى] أَهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ، وَ آتِنِي كُلَّ مَا سَأَلْتُكَ وَ رَغِبْتُ إِلَيْكَ فِيهِ، فَإِنَّكَ أَمَرْتَنِي بِالِدُّعَاءِ، وَ تَكَفَّلْتَ [لِي] بِالْإِجَابَةِ. (۱) [بارالها] از تو درخواست دارم درخواست کسی که بد کرد، و ستم نمود، و اعتراف کرد. و از تو می خواهم که گناهان گذشته ام را که نگهدارانت حفظ کرده، و گرامی فرشتگان گمارده بر من بشمرده اند بیخشایی، و اینکه از گناهان آینده زندگیم تا پایان عمر- ای خدا!- بازم داری. ای الله! ای رحمان! بر محمد و خاندان محمد درود فرست و هرچه را از تو خواستم و در آن به تو روی آوردم عطايم کن، که تو به دعا فرمانم داده ای و اجابتم را تکفل فرموده ای .

ص: ۷۷

۱- (۱) - الکافی، ج ۴، باب ما يقال فی مستقبل شهر رمضان، ص ۷۲، ح ۳. والحديث حسن على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۲۱۹) .

دعا در شب اول ماه رمضان

مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ، عَنْ أَحْمَدَ ابْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعْدٍ، عَنْ مُصَدِّقِ بْنِ صَدَقَةَ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ مُوسَى السَّابِطِيِّ، قَالَ:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا كَانَ أَوَّلُ لَيْلِهِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، فَقُلْ:

اللَّهُمَّ رَبَّ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَ مُنَزَلَ الْقُرْآنِ، هَذَا شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أَنْزَلْتَ فِيهِ الْقُرْآنَ، وَأَنْزَلْتَ فِيهِ آيَاتِ بَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ؛ اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا صِيَامَهُ، وَأَعِنَّا عَلَى فَيَامِهِ؛

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند: چون اولین شب ماه رمضان درآید بگو:

بارالها! ای پروردگار ماه رمضان! و ای فرود آورنده قرآن! این ماه رمضان است که در آن قرآن را فرود آورده ای، و در آن نشانه های آشکار از هدایت و فرقان خود فرستاده ای، بارالها! روزه داری آن را روزیمان کن و بر بیا داشتن (و شب زنده داری) آن یاریمان فرما،

ص: ۷۸

اللَّهُمَّ سَلِّمْهُ لَنَا، وَ سَلِّمْنا فِيهِ، وَ تَسَلَّمَهُ مِنَّا فِيهِ يُسِّرْ مِنْكَ وَ مُعَافَاةٍ، وَ اجْعَلْ فِيهِمَا تَقْضَى وَ تَقَدَّرَ مِنَ الْأَمْرِ الْمُحْتَمِ بِمَا يُفَرِّقُ مِنَ الْأَمْرِ الْحَكِيمِ فِيهِ لَيْلَهُ الْقَدَرِ، مِنَ الْقَضَاءِ الَّذِي لَا يُرَدُّ وَلَا يُبَدَّلُ، أَنْ تَكْتُبَنِي مِنْ حُجَّاجِ بَيْتِكَ الْحَرَامِ الْمَبْرُورِ حَجَّهُمْ، الْمَشْكُورِ سِعْيِهِمْ، الْمَغْفُورِ ذَنْبِهِمْ، الْمُكْفَرِ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَ اجْعَلْ فِيهِمَا تَقْضَى وَ تَقَدَّرَ أَنْ تُطِيلَ لِي فِي عُمْرِي، وَ تُوسِّعَ عَلَيَّ مِنَ الرِّزْقِ الْحَلَالِ.

(۱) بارالها! آن را برای ما سالم و مارا در آن به سلامت دار، و آن را از ما با آسانی و عافیت باز ستان. و مقرر دار در قضا و قدر حتمی ات در آنچه که تفصیل می دهی شب قدر در امر حکیم خود -از آن قضایی که رد نشود و دگرگونی نپذیرد - این که بنویسی مرا از حج کنندگان خانه با حرمت خود که حجشان نیکو، تلاششان مشکور، گناهشان بخشوده و بدی هایشان پوشیده باشد و در قضا و قدر خود قرار ده که عمرم را بلند سازی و روزی حلالم را گسترش بخشی .

ص: ۷۹

۱- (۱) - الکافی، ج ۴، باب ما یقال فی مستقبل شهر رمضان، ص ۷۱، ح ۲. والحديث موثق علی ما قاله المجلسی رحمه الله .
(مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۲۱۷) .

ابنُ أبي عمير، عن محمد بن عطيته، عن

أبي عبد الله عليه السلام :

في الدعاء في شهر رمضان في كل ليلة تقول: اللهم اني اسألك بما تفضي وتقدر من الأمر المحتوم في الأمر الحكيم، من القضاء الذي لا يرُد ولا يبدل، أن تكثبن من حجاج بيتك الحرام المبرور حجهم، المكفر عنهم سيئاتهم، المغفور ذنوبهم، المشكور سيئاتهم، وأن تجعل بما تفضي وتقدر من الأمر المحتوم في الأمر الحكيم، في ليله القدر، من القضاء الذي لا يرُد ولا يبدل، أن تطيل عمري، وأن توسع علي في رزقي، وأن تجعلني ممن تنصبر به [لديك]، ولا تستبدل به غيري. (١)

ترجمه:

امام صادق عليه السلام فرمودند: در دعای هر شب ماه رمضان می گویی:

بارالها! در آنچه از آن امر محتوم امر حکیم خود، قضاء و قدر می کنی از آن قضائی که رد نشود و دگرگونی نپذیرد از تو درخواست دارم که مرا از حج آوران خانه با حرمت خود که حجشان نیکو، و بدی هایشان پوشیده،

ص: ٨٠

١- (١) - الکافی، ج ٤، باب الدعاء فی العشر الأواخر من شهر رمضان، ص ١٦١، ح ٣. والحديث حسن على ما قاله المجلسي رحمه الله (مرآة العقول، ج ١٦، ص ٣٩٣).

و گناهانشان بخشوده، و تلاششان سپاس شده است مقرر فرمایی. و اینکه در آنچه از امر محتوم امر حکیم خود در شب قدر حکم می کنی و مقدر می داری از آن حکم ها که رد نشود و دگرگونی نپذیرد عمرم را بلند و روزیم را گسترده سازی و مرا از آنان که با ایشان دین خود را یاری می کنی قرار دهی، و غیر مرا بجای من نگزینی.

دعای هر شب دهه آخر ماه رمضان

عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا، عَنْ
أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ:

تَقُولُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَّلِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، فِي كُلِّ لَيْلَةٍ:

أَعُوذُ بِجَلَالِ وَجْهِكَ الْكَرِيمِ أَنْ يَنْقُضِيَ عَنِّي شَهْرَ رَمَضَانَ، أَوْ يَطْلُعَ الْفَجْرُ مِنْ لَيْلَتِي هَذِهِ، وَلَكَ قِبَلِي ذَنْبٌ أَوْ تَبِعَهُ تَعَذُّبِي عَلَيْهِ
(۱).

ترجمه:

امام صادق علیه السلام فرمودند: در دهه آخر ماه رمضان هر شب می گویی:

پناه می برم به جلال روی تو که کریم است، از این که ماه رمضانم به پایان رسد، یا بر شبم سپیده دمدم در حالیکه در پیشگاه تو گناهی از من باشد یا لغزشی که بر آن عذابم دهی.

ص: ۸۱

۱- ((۱)) - الکافی، ج ۴، باب الدعاء فی العشر الأواخر من شهر رمضان، ص ۱۶۰، ح ۱. والحديث حسن علی ما قاله المجلسی رحمه الله (مرآة العقول، ج ۱۶، ص ۳۹۰).

- ١- قرآن مجيد .
- ٢- امالي الصدوق / مؤسسه الأعلمی، بیروت .
- ٣- تنقيح المقال، علامه مامقانی / طبع حجرى .
- ٤- توضيح المسائل امام خمينى قدس سره .
- ٥- تهذيب الأحكام، شيخ طوسى قدس سره / دارالكتب الاسلاميه، تهران .
- ٦- ثواب الأعمال، شيخ صدوق قدس سره / مكتبه الصدوق، تهران .
- ٧- رجال النجاشى / انتشارات جامعه مدرسين .
- ٨- روضه المتقين، مولى محمد تقى مجلسى قدس سره / بنياد فرهنگ اسلامى.
- ٩- علل الشرايع، شيخ صدوق قدس سره / مكتبه الحيدريه، نجف .
- ١٠- عيون اخبار الرضا عليه السلام، شيخ صدوق قدس سره / مؤسسه الأعلمی، بيروت.
- ١١- فضائل الأشهر الثلاثة، شيخ صدوق قدس سره / مطبعه الآداب، نجف.
- ١٢- الفهرست، شيخ طوسى قدس سره / الشريف الرضى، قم .
- ١٣- الكافى، ثقة الاسلام كلينى قدس سره / دارالكتب الاسلاميه، تهران
- ١٤- لسان العرب، جمال الدين ابن منظور / ادب قم .

- ۱۵- مرآة العقول، علامه محمد باقر مجلسی قدس سره / دارالکتب الاسلامیه، تهران .
- ۱۶- ملاذ الأخیار، علامه محمد باقر مجلسی قدس سره / مکتبه آیه الله العظمی مرعشی، قم .
- ۱۷- من لا یحضره الفقیه، شیخ صدوق قدس سره / دارالکتب الاسلامیه، تهران .
- ۱۸- النهایه، ابن اثیر / مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، قم .

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

